

Siraw Proberbyo No Pakatonngan so Paytābwan no Nya Tolas

No nya libro, ki nakakpehan no matatarek a panyinyirin dan masisirib a akmas Āri Solomon a pōtot ni Āri Dabid (1:1), si Agor (30:1-33), kan si Āri Lemwel (31:1-9). Siraw nya panyinyirin, ki manoroh so nainsiriban a kabibyay a makahwahok do tawo kan do Dyos.

Kāda panyinyirin, ki manyid tan maydamnay a matobidan, as kan nagistayan a malit a myan so kaparis a dadwa linya. An maypisa, myan tatdo mana apat. Myan saw panyinyirin a manahes mana mangbilin.

Siraw nyaw kadwan a klāsi mana arti da:

1. Mayengay chakey na batahen dadwa a linya.
Chiban nyo do 6:4.
Palobōsan mwabaw makaycheh.
Penpenen mo mayreket.
2. Magkontraw chakey a batahen dadwa a linya.
Chiban nyo do 15:8.
Iyaw dāton no marahet, ipsopsok ni ĀPO,
ki no dasal dan malinteg, nawriw chasoyot
na.
3. Maypāngay chakey na batahen do linya 2.
Chiban nyo do 24:13.
Anak ko, koman kas tagapolot no yokan, ta
maganay.
As iyaw maytetdtedaw a yapo do bahay naw,
ki matami so taham.

4. Myan gapwanan kan panongpalan. Chiban nyo do 14:14.
No tomadyichokod do kinalinteg, āpiten nanchiw maiparbeng dya, as no maganay a tawo, magon-gonaan anchi sigon do pinarin na.
5. Myan “akma.” Chiban nyo do 6:23a.
Ta siraw nya saya bilbilin, akmay soho, kan siraw nanawo, akma say sēdang.
6. Myan “maganaganay... kan.” Chiban nyo do 12:9.
Maganaganay sinsinan a tawo a myan so tobotoboyen kan magpabigbigaw a tawo a magkiraos so bodek.

Siraw Kadwan a Inanawo No Proberbyo

1. Maynamot do Dyos. Chiban nyo do 2:6.
Ta si ĀPO, manoroh so kinasirib, kan yapo pa dyaw kapakatoneng kan kapakaawat.
2. Kinasirib. Chiban nyo do 3:15.
Mapatpateg kinasirib kan alāhas.
Aba polos pachiyengayan na a chakey mo.
3. Kabibyay. Chiban nyo do 11:19.
No tawo a nāw na do malinteg a kabibyay, mabyay anchi, ki no manglakat so marahet a kabibyay, madiman anchi.
4. Kinalinteg kan karahet. Chiban nyo do 13:6.
Iyaw no kinalinteg, aywanan naw masingpet a tawo, ki no karahet, pakayapwan pakasdayan no maygaygatos.

5. Kapangdisiplīna. Chiban nyo do 3:11.
Anak ko, chahanyinyi mwabaw kadisiplīna
dyimo ni ĀPO,
kan ipsok mwabaw kapaydabdab na dyimo.
6. Kapachimalāla. Chiban nyo do 2:16.
Kinasīrib, mapadichan dyimo do machika-
malāla a mabakes,
do baket a dya mapodno a malalamōyot so
kapaychirin.
7. Kasadot kan kapangoyaw. Chiban nyo do
19:15, 29.
Iyaw kasadot, manoroh so kapaynepdep,
as no dya maytarabāko, magkiraos so bodek.
Iyaw kadōsa, maisagāna dyirad mangoy-
oyaw,
as kan kapagbāot do bokot dyirad abos
arang.

Iyaw Masīrib a Tawo

No masīrib a tawo, ki nāw na mangpeh so kapakatoneng (10:14; 18:15). Ganāsen naw kapangadngey so pamagbaga (12:15), as kan mangrawat so kapangkosto (15:31). Pasoyoten naw inyapwan na (10:1; 15:20), kan chasoyot naw mangrawat so bilbilin (10:8), naten disiplinā no inyapwan na (13:1). Siaannad kan pachibawan naw karahet (14:16; 22:3). No masīrib a tawo, ki mabilbīleg kan panakabalin (24:5). Magāsat nya tawo a maychichwas so kinasīrib kan kapakaāwat (3:13).

No kapaychirin no masīrib, ki makapapya (12:18), mapakbod so kapakatoneng (15:2, 7), as kan chapatak naw mang-igpet so rida na (10:19).

No Tima No Nyaya a Libro

No tima no nyaya a libro, ki “sīrib.” Maybibidi a maboya nyo chirin a “sīrib” a akmas kinasīrib, masīrib, maypasīrib, kan nainsīriban. Kinasīrib, ki yapo di Āpo Dyos (2:6; 9:10; 15:33). Machirārayay kinasīrib do kapangdisiplīna kan kapakaāwat (1:2; 4:5). Mapatpateg kinasīrib kan alāhas (3:15). No kinasīrib, ki myan dyirad mangrawataw so pamagbaga (13:10), kan omyan do kapangtokto no myan so kapakaāwat (14:33).

Naychakarwan No Nya Libro

Pakatoneng (1:1-7)

No kaitan-ok so kinasīrib (1:8-9:18)

No maynamot mo solisog (1:8-19)

No kapangāwis no kinasīrib (1:20-33)

Siraw bindisyon a itoroh no kinasīrib (2:1-22)

No maganay a nanawhen (3:1-4:27)

No maynamot do kapagkasar (5:1-23)

Siraw abos arang a tawo (6:1-7:27)

No kapanawag no kinasīrib (8:1-9:18)

Siraw proberbyo ni Āri Solomon (10:1-29:27)

Siraw chirin daw da Agor kan Lemwel (30:1-31:9)

No maikari a kabahay a mabakes (31:10-31)

Siraw Proberbyo

Pakatoneng

¹ Siraw nyaw proberbyo ni Solomon a āri do Israel a pōtot ni Āri Dabid.

² Naitolas nya saya tan machinanawo tawotawo so kinasīrib kan kapangdisiplīna,

- tan makaāwat sa so chirin saw no marahem
a kapangtokto,
- ³ tan makananawo sa a maybibyay a nain-
sirīban,
makaparin sa so malinteg, kosto, kan dya
mangitatārek so kapayngay da a tawo.
- ⁴ Naitolas paw nya saya tan manoroh so
naisirīban a kapangtokto dan machononot
Masaw a manoroh so kapakatoneng kan
kosto a kapangeddeng dan magtotobo.
- ⁵ As no masirib, mangadngey pakono so nya saya
proberbyo tan maypaypasirib.
As no myan so kapakaāwat, makahap
pakono so pamagbaga
- ⁶ tan maawātan naw proberbyo kan pangarīgan
saw,
siraw panyinyirin kan kabonyi dan ma-
sisirib.
- ⁷ Iyaw no kaanyib di ĀPO, ki siknanan kapaka-
toneng,
ki dyirad abos arang, chahanyinyi daw ki-
nasirib kan disiplina.*

No Pamagbaga Dyirad Magtotobo

- ⁸ Anak ko, adngeyen mo kapangnanawo ni
ānang mo,
kan syayen mwabaw innanawo ni ānang
mo,
- ⁹ Paganayen daw katatawo mo a akmay arkos do
oho mo,
kan bistyan daymo a akmay sāryo do lagaw
mo.

* **1:7** 1:7Prob. 9:10; 15:33; 19:23

- 10 Anak ko, an solisogen daymo no maygaygatos
saya,
machi-on kaba dyira.
- 11 An batahen da a kon da, “Machangay ka
dyamen.
Mangsaneb ta mangdiman so tawo.
On, manala ta so abos gatos!
- 12 Akma tay tanem[†] a manghamon dyira sibibyay,
kan simememeh a akmas gomchin saw do
aridos no kadiman.
- 13 Makahap tanchi so āro a kīta no mabalor a
warāwara,
kan apnopnohen taw bahabahay ta so sin-
odib ta.
- 14 Dawa, machirāman ka na dyamen ah,
ta māsa ta na maydyira so nasodib ta saw.”
- 15 Anak ko, machangay kaba dyira.
Domakwang kaba do ayayaman da.
- 16 Ta no kokod da, mayyayo a mamarin so
marahet,
kan igodes daw mangdiman.[‡]
- 17 Abaw sinpangan asdokaw a mapawkoy
an chichiban manomanokaw.
- 18 Siraw nyaya tawo, mangipākat sas mangdi-
man dyira,
kan mangsaneb so bōkod da a byay.
- 19 Komwan pachipandan no tabo a maāgom do
kinaranggas.
On, mangabo so byay dan makahapaw so
komwan.§

[†] **1:12** 1:12Do Hebreo a chirin, ki “Sheol” a Yanan Dan Nadiman.

[‡] **1:16** 1:16Isa. 59:7; Rom. 3:15 **§ 1:19** 1:19 Prob. 15:27; 1 Tim. 6:10

No Kapangāwis no Kinasīrib

- 20 Si Kinasīrib, mangagagay do kalsāda
kan mangngēngengey do plāsa saw.
- 21 Do kalkalsāda do kakpekpehan dan tawo,
manawag si Kinasīrib.
Do asdepan no rowangan saw no syodad,*
batahen na a kāna,
- 22 “Inyo a machononot, maypāngo pas kahay
kadaw nyo a mononot?
Inyo a maoyaw, maypāngo pas kahay ka-
soyot nyo a mangoy-oyaw,
kan inyo a abos arang kapangipsok nyo so
kapakatoneng?
- 23 An adngeyen nyo kapaydabdab ko dyinyo,
paglipyasen ko dyinyo no myan do aktokto
ko,
kan ipakatoneng ko dyinyo chirin ko saya.
- 24 Tinawagan koynyo, ki intoltoleng nyo yaken,
kan intodah ko tanoro ko dyinyo, ki inkāso
nyo aba yaken.
- 25 Maynamot ta innonolay nyo tabo a kapag-
balākad ko,
kan chinaskeh nyo kapaydabdab ko dyinyo,
- 26 chamimyeng konchinyo anchan mangay
dyinyo didigra.
Oyawen konchinyo do makaam-amak a do-
malapos dyinyo,
- 27 anchan machibāot dyinyo kalamidad a akmas
makamwamomo a bagyo,

* **1:21** 1:21Sigon do dadakay dan Israelitaw, ki maydisna saw mamaistrowaw kan siraw masisīrib saw do masngen do rowanganaw no syodad da a mangnanawo tan masonong sa a dongswen an machitaw kinasīrib da.

anchan asaken naynyo no didigra a akmas
mayitaw a alipogpog,
kan anchan maychakābot kamo a mataranta
kan mariribokan.

- 28 “Do dāwrinchi, tanyisan nyonchi yaken,
ki atbayen ko abanchi inyo.
Ikarigātan nyonchiw mangchichwas dyaken,
ki madongso nyo pabanchi yaken.
29 Maynamot ta inipsok nyo kapakatoneng,
kan pinidi nyo abaw kaanyib nyo di ĀPO,
30 as kan chinaskeh nyo pamagbaga ko,
kan intoltoleng nyo kapaydabdab ko dyinyo,
31 dawa, kanen nyonchiw asi no pinarin nyo,
kan mabsoy kamonchi do āpit no pangta
nyo.
32 Ta chadiman danchin machononot kapachisi-
wal da do kinasīrib,
as no kaditā no kabībyay dan abos arang
mangrārayaw dyira.
33 Ki no mangadngey dyaken, maybibyay a
matalna,
kan matalék dana a dya mananawa do
didigra.”

2

Siraw Bindisyon a Itoroh no Kinasīrib

- 1 Anak ko, rawaten mo pakono inchirin kwaya
dyimo,
kan kapyahen mo bilbilin ko saya dyimo.
2 Mangikāso ka so kinasīrib,
kan ipasnek mo a iktokto tan myan ka-
pakaāwat mo.

- 3 Ta an manawag ka a mangdaw so marahem a kapangtokto,
kan ingengey mo a akdawen kapakaawat,
4 as an chichwasen mo a akmas kapaychichwasaw so pirak,
mana kahlen mo a akmas kapanyidebaw so mabalor saw a naitayo,
5 dāwrinchi maawātan monchiw kaanyib di ĀPO,
kan masarakan monchiw kapakatoneng a maynamot do Dyos.
6 Ta si ĀPO, manoroh so kinasīrib,
kan yapo pa dyaw kapakatoneng kan kapakaawat.
7 Iyaw mangapya so kosto a kinasīrib dyirad malinteg,
kan iya paw sarāpa dan maybibyayaw a masingpet.
8 Gwardyaan naw ayayaman no kinalinteg,
kan aywanan naw rarahan dan mapopodno.
9 Do dāwri, maawātan monchi an āngo kinalinteg, kosto, kan dya mangidomdōma.
On, maawātan monchiw tabo ayayaman a maganay.
10 Ta kinasīrib anchiw mangigpet so pangtokwan mo,
kan kapakatoneng, ki paragsaken nanchimo.
11 Kosto a kapangeddeng, ki aywanan nanchimo,
kan kapakaawat, ki onongan naymo.
12 Idichan nanchimo no kinasīrib do dadakay dan marahet,
dyirad nailabay saw do dyīdo a kapaychirin
13 a somiwal do rarahan no malinteg a kabibyay

- a mayam do ayaman no masari a kayiyan
 14 a magraragsak a mamarin so madi,
 kan masoyosoyot do tayib a dadakay no
 marahet.
 15 Siraw nya tawo, madyīdo so ayayaman,
 as kan masikap payrarahanan da.

No Kadichan so Kapachikamalāla

- 16 Kinasīrib, mapadichan dyimo do machika-
 malāla a mabakes,
 do baket a dya mapodno a malalamōyot so
 kapaychirin.
 17 Kinarwan naw kabahay na a yapo do kabay-
 obayo da pa,
 kan inkaskāso na pabaw kari* na do salapen
 no Dyos.
 18 Ta iyaw bahay na, ki myan do rarahan a
 mapawnot dyimo do kadiman,
 kan siraw ayaman a komwan dya, mangay
 do yanan nadiman.
 19 Aba polos makapaybidi a somdep do bahay na
 mana makapirwa lomongo do maganay a
 byay.
 20 Dawa, manakey ka do rarahan no maganay a
 kabibyay,
 kan nāw mo dyirad ayaman no kinalinteg.
 21 Ta siraw malinteg, omyan sanchi do tanaya,
 kan siraw abwaw so pakapilāwan, mabidin
 sanchi.
 22 Ki siraw marahet, pakarohen sanchi ni Āpo
 Dyos do tanaya,

* **2:17** 2:17 Do Hebreo a chirin, ki "tōlag".

as siraw maranggas,[†] mabagot sanchi a akmay mohamoha.

3

No Pamagbaga Dyirad Maychakatobo

- ¹ Anak ko, kawayakan mo sabaw innanawo ko, basbāli a ipateg mo saw bilbilin ko do pōso mo,
- ² ta panarohen danchiw tawtawen mo, kan marapan anchiw kaganay do byay mo.
- ³ Pachisyayan mwaba polos kadaw kan kapodno. Isāryo mo sa a akmay alāhas do lagaw mo, kan itolas mo sa do pōso mo.
- ⁴ An parinen mo komwan, makahwahok anchi do salapen ni Āpo Dyos kan do tawotawo.
- ⁵ Talken mo si ĀPO do tābo kapangtokto mo, kan machinareng kaba do bōkod mo a kapakaāwat.
- ⁶ Bigbigen mo si ĀPO do tābo pariparinen mo, kan palongohen nanchimo do kosto a rarahan mo.
- ⁷ Patohosen mwabaw bōkod mo a kinasīrib, basbāli a chāmo mo si ĀPO, kan dichanan mo marahet.
- ⁸ Nya, ki torohan nanchimo so salon-at, kan pangyit no tohatohang mo.
- ⁹ Padayāwan mo si ĀPO do kapanoroh mo so kinabaknang

[†] **2:22** 2:22 Mana “siraw dya magpatalkan”.

- kan tabo manōma a kagaganayan a maāpit mo.
- 10 Tan komwan, mapno sanchiw agāmang mo so āpit mo,
kan maglipyas sanchiw angang mo so palek a bayo.
- 11 Anak ko, chahanyinyi mwabaw kadisiplīna dyimo ni ĀPO,
kan ipsok mwabaw kapaydabdab na dyimo,
- 12 ta kostohen na sa ni ĀPO siraw chadaw na a akmas kakosto no asa āmang so anak a chasoyot na.*
- 13 Magāsāt tawo a maychichwas so kinasīrib,
as kan iyaw no tawo a makahap so kapakaāwat,
- 14 ta arwaro kan pirak iyaw mahap do kinasīrib,
as rakorakoh kan balitok iyaw maganansya.
- 15 Mapatpateg kinasīrib kan alāhas.
Aba polos pachiyengayan na a chakey mo.
- 16 Maynam a byay itoroh no kinasīrib a yapo do kanawan a tanoro na,
as iyaw kaholi a tanoro na, itoroh naw kinabaknang kan dāyaw.
- 17 Siraw rarahan na, ki magānas sa,
kan tabo ayayaman na, ki matalna.
- 18 Kinasīrib, akmay kayo a manoroh so byay† do mangrawataw sya,
kan magāsāt saw nāw daw a siig-igpet dya.

* **3:12** 3:12 Heb. 12:5 † **3:18** 3:18Gen. 2:9; 3:22; Pal. 2:7; 22:2

- 19 Do kinasīrib na, pinarin ni ĀPO tanaya,
as do kapakaāwat na, pinarin naw kahanyi-
hanyitan.‡
- 20 Do kapakatoneng na, pinaboswang na saw
akbod do irahem no tana,§
kan do kapakatoneng na, myan demdem a
nakayapwan apon.
- 21 Anak ko, kaiigpeten mo kosto a kinasīrib kan
kapangilāsin.
Ipalōbos mwaba mabo do kapanyideb mo.
- 22 Siranchiw nyayaw manoroh so byay mo,
kan akma say arkos do lagaw mo.
- 23 Tan komwan, abanchiw kaparoparwan no
kayam mo,
kan abanchiw pakachichadan mo.
- 24 An makaycheh ka, abanchiw kāmō mo,
as an maypoktad ka, maīmas anchiw ka-
paynepdep mo.
- 25 Chamo mwaba an maychihat a myan didigra
mana an myan karārayaw a mangay dyirad
marahet,
- 26 ta si ĀPO, iyanchiw talken mo
kan mapaditdit so kokod mo do pakasdokan
mo.
- 27 Penpenen mwabaw kasidong dyirad maka-
chitaw
an marawa mo somidong dyira.
- 28 Ibahey mwaba do karoba mo a kon mo,
“Maybidi kanchi. Manoroh ako nanchi
dyimo an delak,”

‡ 3:19 3:19 Sal. 136:5 § 3:20 3:20Gen. 7:11

an maparin mo na itoroh sichangori.

- 29 Mangipangta kaba so karoba mo
a sitatalek a myan a machisngen dyimo.
- 30 Machidiman kaba do tawo a abos paynamotan
an abo pinarin na aran āngo a mapaynyin
dyimo.
- 31 Apālan mwabaw maranggas a tawo,
kan tahatahan mwabaw aran āngo a ka-
parin na,
- 32 ta si ĀPO, ipsopsok naw tawo a nailabay do
dyīdyo,
ki chahwahok na saw malinteg a tawo.
- 33 No abay ni ĀPO, omyan do pamilya no
marahet a tawo,
ki bindisyonan na saw pamilya dan malinteg
saw a tawo.
- 34 Oyawen na saw mangoy-oyaw,
ki mangahwahok dyirad mapakombabaw.
- 35 Siraw masīrib, ki dāyaw tawīden da,
ki siraw abos arang, pakasnesnekan mahap
da.

4

No Kaganayan no Kinasīrib

- 1 Inyo a anak ko, adngeyen nyo kapangnanawo
ko a āmang nyo.
Ikāso nyo tan makahap kamo so ka-
pakaāwat,
- 2 ta no maitoroh ko dyinyo a nanawo, ki maga-
nay.

- Dawa, pachisyayan nyo abaw inanawo ko.
- ³ Ta do kamotdeh ko pa a myan di āmang ko,
kan moyboh ako a anak ni ānang ko,
- ⁴ ninanawo na yaken ni āmang, kan binata na
dyaken a kāna,
“Kaiigpeten mo saw chirin ko saya do pōso
mo.
Tongpalen mo saw bilbilin ko tan maynam
byay mo.
- ⁵ Mamoranom ka so kinasīrib kan marahem a
kapakaāwat.
Kawayakan mo sabaw inchirin ko mana
pachisiwalan mo saba.
- ⁶ Pachisyayan mwabaw kinasīrib, ta basbāli a
gwardyaan nanchimo.
Nāw mo a chadaw, kan aywanan nanchimo.
- ⁷ No siknanan sīrib, ki nya: Mamoranom ka so
kinasīrib,
as kan aran āngo pa a mahap mo, rapan mos
kapakaāwat.
- ⁸ Ipateg mo, kan patohosen nanchimo.
Padayāwan nanchimo an kepkepen mo.
- ⁹ Balangātan nanchimo so mapintas a arkos do
oho mo,*
kan koronaan nanchimo so masileng a ko-
rona.”
- ¹⁰ Adngeyen mo anak ko, kan rawaten mo ibahey
ko.
Tan komwan, maypāro anchiw tawen do
kabyay mo.

* **4:9** 4:9 No dadakay da do kapagkasar da, ki arkosan no nobya
iyaw nobyo so arkos a sabong do oho na.

- 11 Innanawo ko dyimo no dadakay no kinasīrib,
kan pinalongo koymo do rarahan no malin-
teg a kabibyay.
- 12 Anchan mayam ka, mabalat kabanchi,
kan anchan mayyayo ka, madodog kabanchi.
- 13 Nāw mo a igpet iyaw nananawo ko.
Gwardyaan mo a maganay, ta nawriw byay
mo.
- 14 Domakwang kaba do babatas daya no mara-
het,
kan manakey kaba do ayaman dan mamarin
so gatos.
- 15 Lomiklik ka. Mayam kaba do ayaman da,
basbāli a domitdit ka, as kakaro mo dyira.
- 16 Ta makapakaycheh sabaw an dyi da manma
parinen karahet daw.
Makapaynepdep saba an dyi sa makaadodog
so asa tawo.
- 17 Nawriw kanen daw mākan a nahap do kara-
het,
kan inomen daw arak a yapo do kinarang-
gas.
- 18 Iyaw rarahan dan malinteg, akmay kapay-
sesēdang no araw
a maypaypalawag a manda do kayegen na.
- 19 Ki iyaw ayaman dan marahet, maiyārig do
yosari.
Polos a dyi da chapatak an āngo saw
pakadodogan da.
- 20 Anak ko, ikāso mo chirin ko saya,
kan adngeyen mo a maganay ibahey ko saya.

- 21 Pasyayen mwabaw mata mo dyirad chirin ko
saya,
basbāli a ipapōso mo sa,
22 ta manoroh so byay dyirad mangrawat sira
kan salon-at do intīro a inawan da.
23 Iyaw kangronaan, aywanan mo pakono pōso
mo,
ta iyaw nyaw mapawnot an āngo rarahan
do kabibyay mo.
24 Aryan mo dyīdo a kapaychirin do dangoy mo,
kan pabawahen mo masikap a kapagsarīta
do bibi mo.
25 Nāw mo a chiban salapen mo,
kan nāw mo a mochidngan a derecho.
26 Mamarin kas lantag a rarahan a para do kokod
mo.†
Tan komwan, syirtosyrto a tabo ayayaman
mo.
27 Somiwal kaba do kawanan mana do kaholi,
basbāli a domitdit ka a machibawa do mara-
het.

5

No Ballāag a Maynamot do Kapachikamalāla (Prob. 6:20-35)

- 1 Anak ko, ikāso mo kinasīrib ko.
Adngeyen mo a maganay kapakaāwat ko
2 tan nāw na pakono dyimo no kosto a kapanged-
deng,
kan tan nāw mo pakono a ichirin kapakato-
neng.
3 Ta no chirin machikamalāla a mabakes, akmay
tagapolot no yokan,

† 4:26 4:26Heb. 12:13

- as no kapaychirin na, ki malamlamōyot kan
 lana no olibo.
- ⁴ Ki do tawsan na, iya, ki makpad a akmay apdo,
 kan managa akmay ispāda a maybīt so
 tarem.
- ⁵ Iyaw kokod na, mosok do kadiman,
 as kāda dakwang na, lomongo a taros do
 tanem.
- ⁶ Ikaskāso nabaw rarahan a mangay do byay,
 basbāli a dyīdo ayayaman na, kan chapatak
 naba.
- ⁷ Changori, adngeyen mo yaken anak ko,*
 kan pachisiwalan mwabaw ibahey ko.
- ⁸ Mayam ka do ayaman a mateng dya.
 Machisngen kaba do pantaw no bahay na,
- ⁹ ta āngwan mabo monchiw dāyaw mo, as
 madyira no matarek,
 as kabaro mo pa do kapohes nas byay mo no
 abos kāsi a tawo,
- ¹⁰ as āngwan patawsen danchin istranghiro kin-
 abaknang mo,
 as tabo no nayhohopagan mo, mayadis do
 bahay no gan-ganaet.
- ¹¹ Magas-āsog kanchi do tawsan no byay mo
 do karonrōnot no intīro a inawan mo.
- ¹² Batahen monchi a kon mo, “Āngo ta disiplīna
 inipsok ko?
 Āngo ta kapaydabdab chinaskeh ko?”
- ¹³ Inadngey ko sabaw nanawo dan mamaistro ko,
 mana intoltoleng ko saw nangnanawowaw
 dyaken.

* **5:7** 5:7Do Hebreo a chirin, ki “siraw anak”.

- 14 Changori, do salapen no kakpekpehan no tawotawo,
ari ako na do payis no oltimo a pakarārayawan ko.”
- 15 Minom kas ranom yapo do bōkod mo a malābi,
kan moyog a ranom yapo do bōkod mo a akbod.
- 16 Maganayori an tod a maglipyas akbod do kalkalsāda,
kan moyog ranom no oksong mo do plāsa?†
- 17 Dyira mo pakono lang kabahay mo,
kan dya polos a ipakallong do istranghiro.
- 18 Iya pakono nakabindisyon ni baket‡ mo pakapnekan mo.
Charagsak mo baket mo a kinabahay mo do kabayobayo nyo.
- 19 Mapintas kan makalsit a akmas mabinayiyaw a ogsa.
Nāw na pakono imo a apneken do makaāwis a inawan na,§
as kan nāw mo pakono a mahwahok do adaw na.
- 20 Anak ko, āngo ta magkorsonada ka do machikamalāla a mabakes?
Āngo ta kepkepen mo barōkong no baket no matarek?

† **5:16** 5:15-16 No chakey na batahen, ki “Mapodno ka pakono do kabahay mo, kan iya lang oknoden mo.” ‡ **5:18** 5:18Do Hebreo a chirin, ki “akbod.” No chakey na batahen, ki iyaw pakayapwan gānas na di baket na. § **5:19** 5:19Do Hebreo a chirin, ki “soso na saw”.

- 21 Ta do salapen ni ĀPO, maboyna na tabo kaparin mo.
Chichiban naymo do aran dino a ngayan mo.
- 22 Siraw marahet a kaparin no marahet a tawo, mangasdok sya,
kan akma say hobid gatos na a mairot a mangireppet sya.
- 23 Madiman anchi maynamot ta inigpet nabaw inawan na,
as napaychawaw maynamot do taywara a kabon sīrib na.

6

No Kadwan Saw a Pamagbaga

- 1 Anak ko, an sinigorādo mo a magbāyad kas ōtang no karoba mo,
an nachiabrasa ka na a nachion a magbāyad so ōtang no istranghiro,
- 2 an nasdok ka a maynamot do inchirin mo,
as nawtapan ka a yapo do inbahey mo,
- 3 komwan parinen mo tan maisalākan inawan mom anak ko,
ta myan ka do panakabalin no karoba mo:
May ka sipapakombaba,
as machikakaāsi ka do karoba mo a way-awayaan naymo.
- 4 Palobōsan mwabaw makaycheh.
Penpenen mo mayreket.
- 5 Ilapsot mo inawan mo akmay ogsa do tanoro no manganop sya,
mana akmay manomanok do asdok no mangtiliw sya.

- 6 Machinanawo ka pa dyirad bohawo saya,* imo a masadot.
On, iktokto mo dadakay da, kan maypasirib ka.
- 7 Abaw komander da.
Abaw manyidechideb mana torayen da.
- 8 Aran komwan, mangpeh sa do rayon,
kan mangapya sa so kanen da an chimpo no apit.
- 9 Maypāngo pas kahay mo a maypoktad, imo a sadot?
Anchan āngo kapaybangon mo?
- 10 Tod ka lang a makaycheh so dēkey,
magsadalikepkepe a maynahah so dēkey,
- 11 kan adasen naymo no kapobri a akmay tolisan,
as kan adasen imo no kapagkōrang, akmay manakanakaw a siaarmas.
- 12 No abos sīrbi kan marahet a tawo,
ki midibidi a mangalallilaw,
- 13 magkoskosilap so mata, mangisinsinyas so kokod na,
kan manongtongdo.
- 14 Yapo do kadyido na, mangipangta so marahet,
kan nāw na paklaklalen kapaysisyay no tawotawo.
- 15 Dawa, maychihat anchi a myan didigra a mangay dya,
as do apagripat anchi, palālo karārayaw na a aba polos rimīdyo.
- 16 Ariw anem a bānag a ipsok ni ĀPO.

* 6:6 6:6Prob. 30:25

- Bāli, papito a bānag ibidang na a mak-abābaba:
 17 mata a mapangas so kapanyideb,
 rida a maybayataw,[†]
 kakamay a mangdiman so abos gatos,
 18 aktokto a magpangta so marahet,
 kokod a maychinalo a komwan do karahet,
 19 iyaw palso a sistīgo a maynana bayataw so
 ibahey,
 as kan iyaw mangpaklaklal so kapaysisyay
 dan kakakteh na saw.

No Ballāag a Maynamot do Kapachikamalāla

- 20 Anak ko, tongpalen mo saw bilinaya ni āmang
 mo,
 kan karwan mwabaw innanawo ni ānang
 mo.
 21 Pirmi a ipapōso mo saw chirin da,
 kan isāryo mo sa a akmay alāhas do lagaw
 mo.[‡]
 22 Do kayam mo, palongohen danchimo do kosto
 a rarahan.
 Anchan makaycheh ka na, onongan
 danchimo,
 as kan anchan mayokay ka na, bagbagaan
 daymo.
 23 Ta siraw nya saya bilbilin, akmay soho,
 kan siraw nanawo, akma say sēdang.
 As siraw kapaydabdab a kapangdisiplīna,
 nanawhen daymo do kabibyay mo.
 24 Idichan daymo do machikamalāla a mabakes[§]

[†] 6:17 6:17 Tit. 1:2 [‡] 6:21 6:21 Prob. 3:3 [§] 6:24 6:24 Do Hebreo a chirin, ki “marahet a mabakes”.

- kan do malalamōyot saw a chirin no baket a
dya mapodno.
- 25 Magderrep kaba do kapintas na,
mana palobōsan mwaba mangoskosīlap a
mangotap dyimo.
- 26 Ta no mabaybayādan a mabakes, pagpobryen
naymo,*
ki no machikamalāla a mabakes, abohen
nanchiw mapateg a byay mo.
- 27 Maparinoriw asa tawo a mapangay so apoy do
barōkong na
a dya masosohan laylay na?
- 28 Makayamoriw asa tawo do inmaya a
dya masosohan rapan kokod na?
- 29 Komwan kadilikādo no kapachoknod do baket
no matarek.
Abaw mahabas a mangsalid sya a dyinchi a
madōsa.
- 30 Makahanyihanyi abaw manakanakaw an
manakaw lang
a mangabsoy so bodek na do kapteng na.
- 31 Ki an matiliwan, machita pabidyen nas may-
papito tinakaw naw,
aran ilāko na tabo myan do bahay na.
- 32 Ki iyaw tawo a machikamalāla, ki kōrang so
sīrib,
ta tod na rārayawen mismo na inawan.
- 33 Makabkabil kan masnesnekan nanchi,
as kan polos a dyinchi a maponas asnek na.

* **6:26** 6:26 Mana “Iyaw tangdan no mabaybayādan a mabakes, ki panghap nas tināpay na lang.” No chakey na batahen, ki “masonong”.

- 34 Ta kapangīmon, pakayapwan taywara a kasoli
no asa mahakay,
kan abanchiw kāsī na an mamahes.
- 35 Mangrawat abanchī so aran āngo a tādī no
kasoli na.
Chaskeh na paw pasoksok a aran maypāngo
paw kāro na.

7

- 1 Anak ko, konokonen mo saw chirin ko,
kan kapyahen mo bilbilin ko do aktokto mo.
- 2 Tongpalen mo saw bilbilin ko tan maynam byay
mo.
Kapyahen mo saw nanawo ko akmas
kaipateg mos mata mo.
- 3 Nāw mo a iktokto inanawo ko,*
kan itolas mo sa do aktokto mo.
- 4 Ibidang mo kinasīrib a akmay kakteh mo a
mabakes,
kan tawagan mo kapakaāwat, akmay mas-
ngen a kabagyan mo,
- 5 tan padichanen daymo do mabakes a machika-
malāla,
do baket a dya mapodno a malalamōyot so
kapaychirin.

No Machikamalāla a Mabakes

- 6 Myan nappisa a do bintan no bahay ko,
naylalawong ako do payawan saw no rihas.
- 7 Naboya ko dyirad machononot,
nadlaw ko dyirad babbaro,
ki myan asa dyira a kōrang so sīrib.
- 8 Myan a mayam do naykorosanaw no kalsāda

* **7:3** 7:3Do Hebreo a chirin, ki “Pabedbeden mo sa do kakamay mo.”

- a lomongo do masngenaw do bahayaw no
 mabakes
 9 do kapaysarisari, do kamahep,
 as do kapaypabak danaw no ahep.
 10 Do dāwri, binayat no mabakesaw
 a nakalaylay a akmay balangkantis a myan
 so panggep a mangallilaw.
 11 Maringgor kan masōkir,
 as kan mapnek aba a myan do bahay.
 12 Masanyib a myan do kalsāda mana do plāsa,
 do kāda naykorosan no kalsāda a nāw na
 manala.
 13 Tiniliw na kinepkep barwaw a dinadek,
 kan sitotored a nakabata sya dya a kāna,
 14 “Nangidāton ako siras dāton a kapachikapya,†
 kan sicharaw, tinongpal ko saw insapata ko
 do Dyos.
 15 Dawa, minohbot ako a mangbayat dyimo.
 Chinichwas koymo, kan sichangori, nachich-
 wasan koymo!
 16 Binolayan kwaw katri kwaw
 so makolor a mapīno a tela a yapo do Egipto.
 17 Binangbanglwan kwaw katri kwaw
 so mirra, aloe, kan cinnamon.
 18 Ka dya, ta maychararakan ta imāsen
 mayoknod.
 Yay ta nanāmen maykepkep a maysin-adaw.
 19 Ta si lakay ko, aba do bahay,
 ta nangay a nagbyahi do mabawa.
 20 Nanghapaw so āro a kwarta,
 kan maybidinchi anchan kābos bohan.”

† **7:14** 7:14 Iyaw natokos saw a karni a yapo do naidāton, ki para do nangidātonaw. Leb. 7:16

- 21 Inahwahok naw barwaw do maiīmas saw a
chirin na,
kan ginargari na do malalamōyot saw a
inbahebahey na.
- 22 Naychihat a minonot barwaw
a akmay bāka a maiyangay do pagpartyān,
akmay ogsa a nakagtos so otap
23 a mandad nakachibot no pōso na,‡
kan akmay boyit a dominna do yanan asdok
a dyi na chapatak a dawriw paybitosan byay
na.
- 24 Dawa, sichangori, inyo a anak ko, adngeyen
nyo yaken.
Ikāso nyo a maganay chirin saya a ibahey ko
dyinyo.
- 25 Midit kamo aba a manoroh so ayat nyo do
komwan a mabakes.
Somiwal kamo aba a lomongo dyirad ayaya-
man na.
- 26 Iyaw nakayapwan nakarārayaw no āro a
mahahakay,
kan mabidangan abaw nadiman a may-
namot dya.
- 27 Iyaw bahay na, akmay kalsāda a lomongo do
tanem
a mosok do kwarto saw no kadiman.

8

No Kapanawag no Kinasīrib

1 Manawag abawriw kinasīrib?

‡ 7:23 7:23Do Hebreo a chirin, ki “atay na.” Ta do inanohdan da, ki iyaw atay, ki yanan pakayapwan kinaderrep.

- Mangngēngey abawriw kapakaāwat?
- ² Maytēnek do paytoytokonan do payis no ayayaman,
do paybabayatan dan rarahan.
- ³ Maytēnek pa a mangket do rowangan do salapen no syodad,
do yanan no asdepan a mangngēngey a kāna,
- ⁴ “Inyo a tawotawo, tawagan koynyo.
Manawag ako siras tabo a tawotawo do hapotayan tana.
- ⁵ Inyo a machononot, machinanawo kamo pakono so nainsirīban a kapangtokto.*
Inyo a abos arang, mananawo nyo pakono kapakaāwat.
- ⁶ Adngeyen nyo, ta ibahey ko dyinyo maikari saya,
kan yapo do bibi ko, ichirin ko malinteg saya.
- ⁷ Iyaw dangoy ko, ichirin naw kaoyodan,
ta no bibi ko, ipsopsok naw karahtan.
- ⁸ Tabo ichirin ko a yapo do dangoy kwaya, ki malinteg.
Aba polos dyīdo mana kapangallilaw na.
- ⁹ Dyira do myan so kapakaāwat, malinteg tabo a ichirin ko,
kan kosto dyirad tawo a myan so kapakatoneng.
- ¹⁰ Nawri pakono pidyen nyo inanawo ko a dya pirak,
kan kapakatoneng a dya pōro a balitok,
- ¹¹ ta kinasirib, mapatpateg kan alāhas,
as kan tabo chalakam mo, abaw kapariho na.

* 8:5 8:5Prob. 1:4

- 12 “Yaken a Kinasīrib, machirayay ako do nain-sirīban a kapangtokto.
Myan dyaken kapakatoneng kan kosto a kapangeddeng.
- 13 Iyaw no kaanyib di ĀPO, ki kapangipsok so marahet.
Ipsok ko tangsit kan pangas.
Masaw marahet a kaparin kan dya omno a kapaychirin.
- 14 Myan dyaken bagbaga kan masīrbi a kinasīrib.
Myan pa dyaken kapakaāwat kan panakabalin.
- 15 Pagāryen ko saw āri,
kan sidongan ko saw magtoray a mangeddeng so kosto.
- 16 Pagtorayen ko saw magtoray.
Masaw do tabo a mabigbigbig a mangitoray so malinteg.
- 17 Chadaw ko saw madaw dyaken,
as siraw maychichwas dyaken, madongso danchi yaken.
- 18 Myan dyaken kinabaknang kan dāyaw.
Ari dyaken maynam a kinabaknang kan kaasinsō.[†]
- 19 Iyaw omsi a yapo dyaken, maganaganay kan pōro a balitok,
kan maganaganay kan iyaw kagaganayan a pirak.
- 20 Manakey ako do ayaman no kinalinteg
a monot dyirad rarahan no kosto.
- 21 Ipatāwid ko kinabaknang dyirad madawaw dyaken,

[†] **8:18** 8:18Mana “kinalinteg”.

kan apnohen ko pangapyan da saw so mabalor a warawara.

- 22 “Si ĀPO, pinanma na yaken a pinarswa, sakbay no nakaparin na so aran āngo a naparswa.
- 23 Naitongdo ako yapo do abos pandan, yapo do siknanan, sakbay a nangrogi iyaw lōbong.
- 24 Nayanak ako na do kabo da paw no tāw, do kabo da paw no akbod a mapahtot so ranom.
- 25 Sakbay a napōtar tokotonon saw, sakbay a myan paytoytokonon, nayanak ako na.
- 26 On, sakbay a pinarin no Dyos tanaya kan tantanap na, mana sakbay no manōma a ahbek no lōbong,
- 27 myan ako na do nakapangay naw so hanyihanyit, do nakamarka naw so payahapan no tāw kan kademdeman.
- 28 Myan ako na do nakapangay naw siras demdem do hanyit, do nakapahtot naw siras akbod do irahem no tāw.
- 29 Myan ako na do nakapangay naw so pandan tāw tan dya homopaw ranom do inbilin na, kan do nakapangay naw so pachipandan dan pondasyon no tanaya.

- 30 Do dāwri, myan akod katalin naw, akmay sanay a trabahador na.‡
Yaken iyaw no pakayapwan no ragsak na do kararaw a pirmi a masoyosoyot do salapen na.
- 31 On, chasoyosoyot ko intīro a lōbong, kan charagsak ko tawotawo saw.
- 32 “Changori, adngeyen nyo yaken, inyo a anak ko.
Magāsāt saw magtongpal do chakey ko.
- 33 Adngeyen nyo nanawo ko tan maypasīrib kamo.
Nonolay nyo aba.
- 34 Magāsāt iyaw tawo a mangadngey dyaken a nāw na kararaw a magsagāna dyaken do rowangan ko a mangnanaya do pantaw ko.
- 35 Ta no makachichwas dyaken, madongso naw byay,
kan rawaten naw pakahwahokan ni ĀPO.
- 36 Ki no dya makachichwas dyaken, paynyinan naw inawan na,
as sira tabo a mangipsok dyaken, chadaw daw kadiman.”

9

No Kinasīrib kan Kabo no Arang

- ¹ Napatnek si Kinasīrib so bahay na, kan pinareyan na so papito.

‡ 8:30 8:30Mana “akmay adekey”.

- 2 Nagparti so binyay a pagpasken na, kan nagtim-
pla so palek,*
as kan indasar na do lamisaan.
- 3 Tinoboy na saw tobotoboyen naw a mababakes
a mangāwis.
Yapo do katotohosan saw a logar no idi,
tinawagan da a kon da,
- 4 “Somdep kamo dya, inyo a machononot!”
Batahen na dyirad abos sīrib a kāna,
- 5 “Yangay nyo a kanen iyaw kanen kwaya,
kan inomen iyaw no tinimpla kwaya a palek.
- 6 Karwan nyo kayiyan nyowaya a machononot
tan maynam byay nyo,
kan mayam kamo do rarahan no ka-
pakaāwat.”
- 7 “No mangkosto so mangoy-oyaw, mangdaw so
kapangiroromen.
No maydabdab so marahet a tawo, makahap
so pakaynyinan.
- 8 Ilyak mwabaw mangoy-oyaw, ta tod nanchimo
a ipsok.
An paydabdab mo masīrib, chadaw
nanchimo.
- 9 Nanawhen mo masīrib, kan maypasīrib panchi.
Nanawhen mo malinteg, kan marapan
panchiw chapatak na.
- 10 “Iyaw no kaanyib di ĀPO, ki siknanan no
kinasīrib,†

* 9:2 9:2A myan so laok tan omīmas. † 9:10 9:10 Prob. 1:7

- as no kapakatoneng so Masantwanaw, ki kapakaāwat.
- 11 Ta maynamot dyaken, maypāronchiw araw mo,
kan manayōnan anchiw tawtawen do byay mo.
- 12 An masīrib ka, manaham kanchi so kaganay na.
Ki an mangoyaw ka, maychatanyi ka maglak-am.”
- 13 Iyaw mabakes a abos arang, ki matagari.
Abaw kapakatoneng na, kan abaw chapatak na.
- 14 Maydisna do pantaw no bahay na,
do disnan do katotohosan saw a logar no idi.
- 15 Tawagan na saw homabas saw a mayam a derecho do kwanan da, kan batahen na dyira,
- 16 “Somdep kamo dya, inyo a machononot!”
As kan batahen na pa dyirad abos sīrib saw a kāna,
- 17 “Iyaw natakaw a ranom, ki matami,
as no mākan a kanen a sililimed, maīmas!”
- 18 Ki chapatak daba a myan saw nadiman daw,
kan siraw bisīta naw, ari dana sa do Yanan Dan Nadiman.

10

No Proberbyo Saw ni Āri Solomon

- ¹ Nya saw proberyo ni Āri Solomon:
No masīrib a anak, pasoyoten nas āmang na,
ki no abos arang a anak, pagmamayohen nas ānang na.

- 2 Abaw sirsīrbi no kinabaknang a yapo do kōsit,
ki mapabawa iyaw kinalinteg do kadiman.
- 3 Inonolay aba ni ĀPO a maptengan malinteg a
tawo,
ki penpenen naw chalakam dan marahet a
tawo.
- 4 No masadot a tawo, pomobri,
ki no magaget, bomaknang.
- 5 No anak a magrānyi an chimpo no kapagāpit,
masīrib,
ki no anak a makaycheh do kapagrarānyi,
makasnesnek.
- 6 Siraw bindisyon, akmay korona do oho no
malinteg,
ki do dangoy no marahet, mangitayo so
kinaranggas.
- 7 No pakanaknakman so malinteg a nadiman,
makabindisyon,
ki no ngaran no marahet a nadiman, mah-
tanchi.
- 8 No masīrib, chasoyot naw mangrawat so bil-
bilin,
ki no masawat a abos arang, komwan do
pakarārayawan.
- 9 No masingpet, masaray do kayam na,
ki no manakey do dyīdo, madoktalan anchi.

- 10 No magkosilap a machitōnos do madi, mapah-
tot so riribok,
ki iyaw mated a maydabdab, mapay-
chapyā.*
- 11 No dangoy no malinteg, akmay akbod a
manoroh so byay,
ki no dangoy no marahet, maytayotayo so
kinaranggas.
- 12 No kapangipsok, mapahtot so kapaydidiman,
ki no adaw, pakawanen naw tabo a naka-
gatos.†
- 13 No kinasirib, myan do bibi no makailāsin,
ki no babāot, para do bokot no kōrang so
sirib.
- 14 Siraw masirib a tawo, nāw da mangpeh so
kapakatoneng,
ki no masawat a abos arang, mangāwis so
karārayaw.
- 15 Iyaw kinabaknang, akmay kōta dyirad mabak-
nang,
ki iyaw kinapobri, mayrārayaw so mapobri.
- 16 No tangdan no malinteg, mapalongo do maga-
nay a kabibyay,

* **10:10** 10:10Do kadawan a naiyōlog, ki “Ki no masawat a abos arang a tawo, mangay do pakarārayawan na.” † **10:12** 10:12Do Hebreo a chirin, ki “taloban naw tabo gatos.” Prob. 17:9; 1 Ped 4:8

ki no ganansya no marahet, mangiyangay so kadōsa.

17 No mangadngey so kapangkosto, mangipaboya so rarahan a lomongo do byay,[‡]
ki no dya mangikaskāso so kapaydabdab, mapaychawaw.

18 No mangitayotayo so kapangipsok, maganay a maybayataw,
as iyaw maparaherahet, ki abos arang.

19 No nāw na masawat, nāw na pachisngenan gatos,
ki no mang-igpet so rida na, masīrib.

20 Iyaw kapaychirin no malinteg, akmay kaganayan a pirak,
ki no kapangtokto no marahet, dēkey balor na.

21 Iyaw kapaychirin no malinteg, mangpayit so āro a tawo,
ki no abos arang, madiman anchi do sīrib na a kōrang.

22 Iyaw bindisyon ni ĀPO, pabaknangen naw tawo,
kan rapan nabas kapagmamayo.

23 No kapamarin so madi, igtal no abos arang,

[‡] **10:17** 10:17 Mana “myan do rarahan a lomongo do byay.”

ki no nainsirīban a kaparin, pakasoyotan
manakaāwat.

24 Iyaw chananawa no marahet, mangay anchi
dya,
ki no pakakdekden no malinteg, maitoroh
anchi dya.

25 An mayparahan bagyo, mabo saw marahet,
ki do malinteg saw, nāw da a abos pandan.

26 Akmay soka a manghanyinyi so nyepen, kan
akmay ahob a mangasdem so mata,
komwan masadot a tawo dyirad manoboyaw
sya.

27 Iyaw no kaanyib di ĀPO, mangnāyon so byay
no tawo,
ki no tawtawen dan marahet, ki maksayan.

28 Iyaw namnāma no malinteg, ki kasoyotan.
Ki no hahawen no marahet, ki mayparin
aba.

29 Iyaw rarahan ni ĀPO, akmay kōta do malinteg,
ki karārayawan dyirad mamarinaw so
marahet.

30 No malinteg a tawo, polos a dyinchi a ma-
pakaro,
ki no marahet, omyan sabanchi do tanaya.

31 Iyaw dangoy no malinteg, mapahtot so ki-
nasīrib,

ki no rida no nailabay do dyīdo, makteb
anchi.

³² Do bibi no malinteg, mohtot omno a chirin,
ki do dangoy no marahet, mohtot dyīdo a
chirin.

11

¹ Ipsopsok ni ĀPO dyi saya kosto a pagkīlwan,
ki chasoyot naw kosto saw a pagtimbang.

² An mangay pangas, īto kasnek,
ki no kapakombaba, myan kinasīrib.

³ Iyaw kasingpet dan malinteg, pawnoten na sa,
ki no dya mapodno, marārayaw sa do ki-
nakōsit da.*

⁴ No kinabaknang, abaw sīrbi na do arawaw a
kapangokom,
ki no kinalinteg, mangisalākan yapo do
kadiman.†

⁵ No kinalinteg no abos pakapilāwan, mapawnot
do malinteg a kabibyay,
ki no marahet, makaspi do bōkod na a
karahet.

⁶ No kinalinteg dan malinteg, mangisalākan sira,
ki no maranggas saw a tawo, matiliw sa do
kalakam da.‡

* **11:3** 11:3Mana “ki no kadyīdo dan maranggas, rārayawen na sa”. † **11:4** 11:4Prob. 10:2 ‡ **11:6** 11:6Mana “do marahet saw a pangta da”.

- 7 An madiman marahet, tod a machipandaw
namnāma naw,
as tabo a hahawen na do kayit na, mayparin
a abos sinpaspangan.
- 8 No malinteg a tawo, maisalākan do riribok,
basbāli a mangay riribok do marahet a tawo.
- 9 Maynamot do kaparaherahet no dya madyosan,
mangrārayaw siras karoba na,
ki maynamot do kapakatoneng, maisalākan
sanchiw malinteg.
- 10 Do kaasinso dan malinteg, maragsak tawotawo
do syodad.
An madiman saw marahet,
mangngēngengey tawotawo do soyot
da.
- 11 Maynamot do bindisyon no malinteg,
maidāyaw syodad,
ki maynamot do chirin dan marahet,
marārayaw syodad.
- 12 No mangoyaw so karoba na, kōrang so sīrib,
ki no manakaāwat, igpet naw rida na.
- 13 No maparaherahet, mangipakatoneng so pal-
imed,
ki no mapagtalkan, maytayotayo.
- 14 Do kabon nainsiriban a kapangidaōlo,
marārayaw asa nasyon,

ki myan ballīgi do kāro no mamagbaga. §

- 15 No mangisigorādo a magbāyad so ōtang no istranghiro, maglak-am so pakaynyinan, ki no maskeh a machiabrasa a machion do ōtang, abanchiw kaparoparwan na.*
- 16 No masingpet a mabakes, mangrawat so dāyaw, ki siraw maranggas a mahakay, kinabak-nang lang mahap da.
- 17 No māsisyen, mangrawat so kaganayan a para do bōkod na inawan, ki no maranggas, mangyangay so kaynyin do mismo na karakohan.
- 18 No marahet a tawo, makatangdan so allīlaw, ki no maymoha so kinalinteg, magāpit so oyod a gon-gona.
- 19 No tawo a nāw na do malinteg a kabibyay, mabyay anchi, ki no manglakat so marahet a kabibyay, madiman anchi.
- 20 Si ĀPO, ipsopsok na saw tawo a madyīdo do kapangtokto, ki chadaw na saw maybibyay a abo so pakapilāwan.

§ 11:14 11:14 Prob. 24:6 * 11:15 11:15 Prob. 6:1-3

- 21 Siranchiw marahet, sigorādo a mahabas sa-banchi a madōsa,
ki siraw malinteg, makadichan sanchi.
- 22 Akmas balitok a singsing a napangay do dadabok no bago,
komwan mapintas a mabakes a abos kosto a kapangeddeng.
- 23 No chakey dan malinteg, nawri lang pagtong-palan naw maganay,
ki no hahawen dan marahet, kasoli lang no Dyos.†
- 24 No madādam a tawo, arwaro paw mahap na,
ki no masinyat, basbāli a pomobri.
- 25 No madādam a tawo, omasinso anchi,
as no manoroh so ranom, makaywaw anchi.
- 26 Abayen no tawotawo iyaw mangonokon so irek tan maglāko so matohos a prisyo,
ki mabindisyonan iyaw tawo a makey a maglāko so irek do chimpo a machita.
- 27 No magaget a maychichwas so maganay,
makadongso so kapangahwahok,
ki no karahet, mangay do tawo a maychichwas sya.
- 28 No magtalek do kinabaknang na, masday anchi,

† **11:23** 11:23 Prob. 10:28

ki no malinteg, mabyay anchi a akmay
bohong a magla.

²⁹ No mangyangay so riribok do pamilya na,
salawsaw lang tawīden na,
as no abos arang, mayparin anchi a adīpen
no masirīb a tawo.

³⁰ No asi no malinteg, akmay kayo a manoroh so
byay,[‡]
as no mapawnot so tawotawo tan madyira
daw byay a abos pandan, ki masirīb. §

³¹ An magon-gonaan malinteg do tanaya,
mangamangay pa madōsa iyaw marahet
kan maygaygatos.*

12

¹ No madaw so kapangdisiplīna, chadaw naw
kapakatoneng,
ki no mangipsok so kapaydabdab, abos
arang.

² No mamarin so maganay, chahwahok ni ĀPO,
ki no magpangta so marahet, ikeddeng na a
madōsa.

³ Abaw tawo a makatalna a maynamot do kara-
het,
ki no malinteg a tawo, mabagot aba polos.

[‡] **11:30** 11:30Prob. 3:18 § **11:30** 11:30Mana “ki no
kinaranggas, mangabo so byay”. * **11:31** 11:31 1 Ped. 4:18

- 4 No maikari a baket, manoroh so dāyaw di lakay na,
ki no makasnesnek a baket, akmay mangrokop so tohatohang na.
- 5 Siraw plāno dan malinteg, dyīdo aba,
ki no pamagbaga dan marahet, mangallilaw.
- 6 Siraw chirin dan marahet, akma say mangsaneb a mangdiman,
ki no kapaychirin dan malinteg, mangisalākan dyira.
- 7 Siraw marahet, madiman sanchi kan mabo,
ki no pamilya dan malinteg, nāw da maytēnek a mahnyi.*
- 8 Maidāyaw asa tawo sigon do kinasirib na,
ki no madyīdo so kapangtokto, chahanyinyi no tawotawo.
- 9 Maganaganay sinsinan a tawo a myan so tobotoboyen†
kan magpabigbigaw a tawo a magkiraos so bodek.
- 10 No malinteg a tawo, maganay a mangonong so binyay na,
ki do marahet, aran iyaw no kāsī da, ki kinaranggas.

* 12:7 12:7Mana “no bahay dan malinteg, nāw na”. † 12:9 12:9 Mana, “Maganaganay sinsinan a tawo a maytarabako a para do chabyay na,”

- 11 No magaget a homakahakaw, āronchiw kanen na,
ki no mangrōnot so ōras na do abos sinpas-
pangan, kōrang so sīrib.
- 12 No marahet a tawo, chalakam naw sinamsam
dan marahet,
ki no malinteg a tawo, maasi, ta marahem
yamot naw.
- 13 No marahet a tawo, maotapan do marahet a
kapaychirin na,
ki no malinteg a tawo, maidichan do riribok.
- 14 Yapo do omno a kapaychirin na, mapnek tawo
so magaganay,‡
as no kagaget na a maytarabāko, manoroh
so gon-gona.
- 15 No abos arang, ipagarop na a kosto sawen
kapangtokto na,
ki no masīrib a tawo, mangadngey so pam-
agbaga.
- 16 No abos arang, ipaboya na taros karorod na,
ki no mangtokto a nainsirīban, ikaskāso
nabaw kairoromen.
- 17 No mapodno a sistīgo, ipaneknek naw oyod,
ki no palso a sistīgo, mangibahey so bay-
ataw.

‡ 12:14 12:14Prob. 13:2; 18:20

- 18 No taykalo a kapaychirin, mapaynyin akmay nabagkong,
ki no kapaychirin no masirib, ki makapapya.
- 19 Iyaw kapaychirin so oyod, nāw na a abos pandan,
ki no bayataw a kapaychirin, apagripat lang.
- 20 Myan kapangallilaw do kapangtokto dan magpangta so marahet,
ki no magplāno so kapaychapya, myan anchiw soyot.
- 21 Abaw pakaynyinan no malinteg,
ki maynana riribok mapasaran dan marahet.
- 22 Si ĀPO, ipsopsok naw maybayataw a tawo,
ki chasoyot na saw mapodno a tawo.
- 23 No mangtokto a nainsiriban, ibahey nabaw chapatak na,
ki no abos arang, makararahawa do kabon sirib na.
- 24 No magaget a tawo, mayparin anchi a mangitoray,
ki no masadot a tawo, mayparin anchi a adipen.
- 25 No kabakel no asa tawo, ki itoroh naw kaliday na,
ki iyaw makawahok a chirin, mapasoyosoyot sya.

- 26 No malinteg a tawo, maannad do kapachisit na,[§]
ki no ayaman no marahet a tawo, mapalongo do paychawawan.
- 27 No masadot a tawo, pasohen nabaw naanopan naw,
ki no magaget, makahap anchi so kinabak-nang na a mapateg.*
- 28 Do rarahan no kinalinteg, ki myan byay.
Do dawri a rarahan, ki abaw kadiman.†

13

- 1 No masirib a anak, bigbigen naw kapanganawo* ni amang na,
ki no maoyaw a anak, adngeyen nabaw kapaydabdab.
- 2 Yapo do omno a kapaychirin na, mangimas tawo so magaganay,
ki no dya mapodno,† malakam do kinaranggas.
- 3 No mangyannad so dangoy na, aywanan naw byay na,

§ 12:26 12:26 Mana “No malinteg a tawo, manoroh so maganay a pamagbaga dyirad sit naw.” * 12:27 12:27 Mana “No magaget a tawo, ki ipateg naw dyira na,” mana “osaren na maganay aran ango a madongso na”. † 12:28 12:28 Mana “Do madi a rarahan, ki magtongpal do kadiman.” * 13:1 13:1 Mana “kapangdisiplina”. † 13:2 13:2 Mana “do maranggas a tawo”.

ki no makararahawa so bibi, rārayawen
naw inawan na.

⁴ Aran malakam masadot, aba polos mahap na,
ki no pakakdekden magaget, maboslon ka-
hap na sya.

⁵ No malinteg a tawo, ipsok naw bayataw,
ki no marahet, parinen naw makasnesnek.

⁶ Iyaw no kinalinteg, aywanan naw masingpet a
tawo,
ki no karahet, pakayapwan pakasdayan no
maygaygatos.

⁷ Myan maysinbābaknang, ki aba polos dyira na.
Siraw kadwan a maysinpōpobri, ki āro kin-
abaknang da.‡

⁸ No mabaknang, mabayādan naw byay na,
ki no mapobri, abaw pagbāyad nas kaway-
away na.§

⁹ Maiyarig malinteg a tawo do maranyag a soho,
ki maiyarig marahet a tawo do mawsep a
soho.

¹⁰ Iyaw kapangas, mangkiras so kapaydidiman,
ki no kinasirib, myan dyirad mangrawataw
so pamagbaga.

‡ 13:7 13:7Prob. 11:24 § 13:8 13:8Mana “abaw mangamomo
dya tan bayādan naw byay na”.

- 11 Iyaw kinabaknang a malisto, in-īnot a mabo,
ki no kapaypabaknang a taydedekey, may-
paypāro.
- 12 Iyaw namnāma a maitantantan, mapay-
dyagānyit so aktokto,
ki no kalikāgom a natongpal, akmay kayo a
manoroh so byay.*
- 13 No mangichichipa so pamagbaga, apīten naw
karārayawan na,†
ki no mangbigbig so bilin, magon-gonaan
anchi.
- 14 Iyaw kapangnanawo no masīrib, akmay akbod
a manoroh so byay‡
a mapadichan so tawo do asdok saw no
kadiman.
- 15 No mangtokto a nainsirīban, makarawat so
pakahwahokan,§
ki no kabibyay no dya mapodno,* lomongo
do pakarārayawan.
- 16 Kāda mangtokto a nainsirīban, parinen na
yapo do kapakatoneng na,
ki no abos arang a tawo, ipangas naw kabon
sīrib na.
- 17 No marahet a tobotoboyen, mamyay so riribok,

* **13:12** 13:12 Prob. 3:18 † **13:13** 13:13 Mana “magbāyad
anchi.” ‡ **13:14** 13:14 Prob. 10:11 § **13:15** 13:15 Prob. 12:8

* **13:15** 13:15 Mana “ki no kabibyay no marangas”.

ki no mapagtalkan a pachirawatan,
mangyangay so kapaychapyā.

- 18 No mangitoltoleng so kapangdisiplīna, masnekan kan pomobri,
ki no mangikaskāso so kapangkosto,
maidāyaw anchi.
- 19 Iyaw kalikāgom a natongpal, manoroh so gānas no pangtokwan,[†]
ki siraw abos arang, ipsopsok da dichanan marahet.
- 20 No machirārayay dyirad masīrib, maypasīrib,
ki no machangay dyirad abos arang, maglakam so pakaynyinan.
- 21 Manglakalakat didigra siras maygaygatos,
ki siraw malinteg, magon-gonaan sanchi so maganay.
- 22 No maganay a tawo, ipatāwid nanchiw kinabaknang na dyirad apoko na,
ki no kinabaknang no maygaygatos, maisagāna a para dyirad malinteg.
- 23 Iyaw kadanān dan mapobri, maparin a mapahatot so āro a kanen,
ki samsamen dan dya malinteg a tawo.
- 24 No tawo a dya magbāot so anak na, ipsok naw anak na,[‡]

[†] **13:19** 13:19 Prob. 13:12 [‡] **13:24** 13:24 Heb. 12:6-7

ki no madaw do anak na, pahabasen nabaw kadisiplina na sya.

- ²⁵ No malinteg a tawo, manawob iyaw chabsoy na,
ki no bodek dan marahet, maypiypisipis do kapteng da.

14

- ¹ No masirib a mabakes, maganay kapatnek nas pamilya na,
ki iyaw maychabobos arang a mabakes, rakraken naw pamilya na do kabon sirib na.

- ² No maybibyay a malinteg, chamo na si ĀPO,
ki no maybibyay a masikap, chahanyinyi na si Āpo.

- ³ No chirin abos arang, manoroh so kapakabāot no bokot na,
ki no kapaychirin dan masirib, iyaw man-gaywan dyira.

- ⁴ An abo bāka, abaw irek do hosagan,
ki no kayit no bāka, pakayapwan āro a āpit.

- ⁵ No mapodno a sistigo, maybayataw aba,
ki no palso a sistigo, maynana bayataw ibahey na.*

* 14:5 14:5Prob. 6:19; 12:17

6 No mangoy-oyaw, maychichwas so kinasirib, ki makasarak aba polos,
ki no kapakatoneng, maydamnay a machichwasan no myan so kapakaawat.

7 Pachibawan mo abos arang a tawo,
ta madongso mwabaw chirin a myan so kapakatoneng.

8 Iyaw kinasirib no mangtokto a nainsiriban,
mangipaboya an maypango kabibyay na,
ki no kabon sirib dan abos arang, mangallilaw.

9 Siraw abos arang, oyawen daw kapangidaton a para do gatos,[†]
ki dyirad malinteg a tawo, ganāsen daw pakahwahokan no Dyos.

10 Kāda tawo, chapatak naw bōkod na a kaliday no pōso,[‡]
as abaw aran sino a machipangdidiw dya so soyot na.

11 Iyaw bahay no marahet a tawo, marārayaw anchi,
ki maytēnek panchiw tolda no malinteg a tawo.§

12 Myan ayaman a akmay kosto do asa tawo,

[†] **14:9** 14:9Leb. 5:1-6 [‡] **14:10** 14:10 Mana, “bōkod na a kakpad,” § **14:11** 14:11No chakey na batahen dan kadwan a maynamot do “bahay” kan “tolda,” ki pamilya.

ki no pandan na, do kadiman a lomongo.

- 13 Aran do kamyeng, myan naitayo a karahmet,
as no pandan no kasoyot, maparin a ma-
mayo.
- 14 No tomadyichokod do kinalinteg, apīten
nanchiw maiparbeng dya,
as no maganay a tawo, magon-gonaan anchi
sigon do pinarin na.
- 15 No machononot, anohdan naw aran āngo a
naibahey dya,
ki no mangtokto a nainsirīban, sintiren na
saw dakwang na.
- 16 No masīrib a tawo, siaannad* kan pachibawan
naw karahet,
ki no abos arang a tawo, taykalo kan
tarantādo.
- 17 No malisto a makasoli, parinen naw abos
arang a kaparin,
as no mangipangta so marahet, maipsok
anchi.
- 18 No machononot, magtāwid anchi so kabon
sirib,
ki siraw mangtokto a nainsirīban, akma say
nakoronaan so kapakatoneng.

* **14:16** 14:16Mana “chamo na si Āpo”.

- 19 Siraw marahet, magrōkob sanchi do salapen dan maganay,
kan magrōkob sanchi do rowangan daw no malinteg.
- 20 No mapobri, chaskeh no aran karoba na,
ki siraw mababaknang a tawo, āro sīt da.
- 21 No mahanyinyi do karoba na, maygatos,
ki mabindisyonan tawowaw a māsi dyirad mapobri.†
- 22 Siraw magpangta so marahet, somiwal sabawri?
Ki siraw magplāno so maganay, machich-wasan danchiw kadaw kan kapodno.
- 23 Do tabo malidyat a tarabāko, myan maganay a asi na,
ki no tod a maychiychirin, mapawnot lang do kapobri.
- 24 Iyaw kinabaknang dan masīrib, akmay korona da.‡
Ki no kabon sīrib dan abos arang, ki iparang naw kabon sīrib.
- 25 No mangipaneknek so oyod, mangisalākan so byay,
ki no maybayataw a sistīgo,§ manglipot so tawotawo.

† **14:21** 14:21 Prob. 14:31; 19:17 ‡ **14:24** 14:24 Prob. 3:16; 8:18; 22:4 § **14:25** 14:25 Prob. 6:19; 19:5, 9; 21:28

- 26 No tawo a mamō di ĀPO, myan kahnyi no kapagtalek na,
as kan siraw anak na, ki myan anchiw kamāngan da.
- 27 Iyaw no kaanyib di ĀPO, akmay akbod a manoroh so byay
a mapadichan so tawo do asdok saw no kadiman.*
- 28 Iyaw kāro no itorayan no āri, nawriw dayag na,
ki an abo itorayan no prinsipi, marārayaw.
- 29 No dya malisto a makasoli, myan dyaw rakoh a kapakaāwat,
ki no taykalo a komohat, pakatetēnek naw kabon sīrib na.
- 30 No kaydamnayan no kapangtokto, manoroh so salon-at no inawan,
ki no āpal, akmay ganyit a mangrōnot so tohatohang.†
- 31 No mangidadanes so mapobri, iroromen naw Namarin dya,‡
ki no māsisyen siras makachitaw, dayāwen naw Dyos.
- 32 No dyīdo a kaparin no marahet a tawo, mangasday sya,

* **14:27** 14:27 Prob. 13:14 † **14:30** 14:30 Prob. 12:4 ‡ **14:31**
14:31 Prob. 17:5; 22:2

ki no malinteg a tawo, myan kamāngan na
aran do kadiman na. §

33 Iyaw kinasīrib, omyan do kapangtokto no
myan so kapakaāwat,
as kan aran dyirad abos arang, ki maipaka-
toneng dyiraw kinasīrib.*

34 Iyaw kinalinteg, mapatohos so asa nasyon,
ki no kapaygatos, mapabodis so dāyaw no
aran sino.

35 No pakahwahokan āri, myan do masīrib a
pachirawatan,
ki no kasoli na myan do tobotoboyen a
mangasnesnek.

15

1 Iyaw mapakombaba a katbay, ospen naw
taywara a kasoli,
ki no matangsit a katbay, basbāli a robroban
naw kapakasoli.

2 Iyaw rida no masīrib, mapakbod so kapakato-
neng,*
ki no dangoy no abos arang, mapamsot so
kabon sīrib.

3 Si ĀPO, maboya naw mapariparin do aran dino.

§ 14:32 14:32 Mana “masarākan naw kamāngan na do kasingpet
na”. * 14:33 14:33 Mana “ki siraw abos arang, matonngan
daba polos kinasīrib”. * 15:2 15:2 Mana “mapaganay so
kapakatoneng”.

Chichiban na saw marahet kan maganay a tawo.

⁴ Iyaw mapaychapy a rida, akmay kayo a manoroh so byay,[†]
ki no mangallilaw a chirin, mangōpay.[‡]

⁵ No abos arang a anak, ipsok naw kapangdisiplina ni āmang na,
ki iyaw mangikāso so kapangkosto, masīrib.

⁶ Do bahay no malinteg, āro mabalor a kinabaknang,
ki no tangdan no marahet, pakayapwan no riribok.

⁷ Siraw bibi dan masīrib, mangiwaras so kapakatoneng,
ki komwan abaw kapangtokto dan abos arang.

⁸ Iyaw dāton no marahet a tawo, ipsopsok ni ĀPO,
ki no dasal dan malinteg, nawriw chasoyot na.

⁹ Iyaw kabibyay no marahet, ipsopsok ni ĀPO,
ki chadaw naw tawo a manglakat so kinalinteg.

¹⁰ Iyaw makāro a disiplina, para do komaro do kosto a rarahan.

[†] **15:4** 15:4Prob. 3:18 [‡] **15:4** 15:4 Do Hebreo a chirin, ki “mamitapita so ispirito”.

As no tawo a mangipsok so kapangkosto, ki madiman.

11 Kadiman kan Karārayaw, § maitayo aba di ĀPO.

Mangamangay paw aktokto no tawo!

12 No mangoy-oyaw a tawo, chakey nabaw kapangkosto.

Mangay aba do masīrib a tawo a mangdaw so pamagbaga.

13 No pōso a masoyosoyot, maboya do rōpa, ki kaynyin kapangtokto, mangōpay.*

14 Iyaw aktokto no makailāsin, chichwasen naw kapakatoneng, ki no dangoy no abos arang, manobo so kabon sīrib.

15 Tabo araw dan maidadanes, taywara so kalidyat, ki no pōso a masoyosoyot, akmay pirmi a machipasken.

16 Maganaganay dēkeyaw a kinabaknang a myan kaanyib di ĀPO kan āro a kinabaknang a mangyangay so riribok.

§ 15:11 15:11 “Kadiman kan Karārayaw” do chirin Hebreo, ki “Sheol kan Abaddon.” Prob. 27:20 * 15:13 15:13 Do Hebreo a chirin, ki “mamitapita so ispirito”.

- 17 Maganaganay a mahahanghang do rakarakanen a myan so kadaw kan mahahanghang do karni a myan so kasoli.
- 18 No taykalo a komohat, mangrobrob so kapaydidiman, ki no dya malisto a makasoli, mamenpen so kapagsosopyat.†
- 19 Iyaw ayaman no masadot a tawo, akmay naspetan so nōlok, ki no rarahan no malinteg a tawo, akmay planāda a kalsāda.
- 20 No masīrib a anak, pasoyoten naw āmang na, ki no abos arang, chahanyinyi naw ānang na.
- 21 Kabon sīrib, ki chasoyot a onotan no kōrang so sīrib, ki no myan so kapakaāwat, mayam do malinteg a rarahan.
- 22 Mawsep saw plāno an abo maganay a pamagbaga, ki an āro mangbagbaga, maipatongpal sanchi.
- 23 Makachichwas so soyot no mangibahey so tomotop a atbay, kan āngo a soyot no maganay a katbay do kostwaw a ōras!

† **15:18** 15:18 Prob. 29:22; 14:29

- 24 Iyaw rarahan no masīrib a tawo, komayat do byay
tan domichan a dya gomchin do Yanan Dan Nadiman.
- 25 Lasahen ni ĀPO iyaw bahay no mapapangas,
ki aywanan na saw pachipandan no tana no bālo.‡
- 26 Si ĀPO, ipsopsok na saw kapangtokto no marahet,
ki chahwahok na saw chirin a yapo do madalos a kapangtokto.
- 27 No maāgom a bomaknang do kōsit, manoroh so riribok do bōkod na a pamilya,
ki no mangipsok a mangrawat so pasoksok, mabyay anchi.
- 28 No malinteg a tawo, mangtokto sakbay a tombay,
ki no dangoy no marahet, mamsot so marahet a chirin.
- 29 Si ĀPO, itoltoleng naw akdakdawen dan marahet,§
ki adngeyen naw kapaydasal dan malinteg.
- 30 Iyaw makasoyosoyot a rōpa, paragsaken naw kapangtokto,*

‡ 15:25 15:25Iyaw bālo, ki pinakainawan no mapobri. § 15:29
15:29 Mana “mateng dyirad marahet a tawo.” * 15:30
15:30Prob. 15:13, 15

kan iyaw maganay a dāmag, mapasalon-at so inawan.

³¹ No mangadngey so kapangkosto a mapalongo do byay,
ki machiyan anchi dyirad masisirib.

³² No dya mangikaskāso so disiplīna, chāsi nabaw inawan na,
ki no mangadngey so kapangkosto, may-pasirib.

³³ Iyaw no kaanyib di ĀPO, mangnanawo so kinasirib,
as kan no kapakombaba, manmanma kan kaidāyaw.

16

¹ Myan do tawo kapagplāno do kapangtokto na,
ki no atbay, si ĀPO pakayapwan na.

² Tabo kaparin no tawo, akmay kosto do mismo a kapanyideb na,
ki maimangmang ni ĀPO makatayrahem saw a panggep na.*

³ Iparawat mo di ĀPO aran āngo a parinen mo,
kan matongpal anchiw tabo plāno mo.

⁴ Si ĀPO, pinanggep na tābo naparswa,
aran siraw marahet do arawaw no didigra da.

* **16:2** 16:2Do Hebreo a chirin, ki “timbangen ni ĀPO iyaw no ispirito”.

- 5 Si ĀPO, ipsopsok na sa tabo mapangas.†
Sigorādo nya: Mahabas sabanchi a madōsa.‡
- 6 Maynamot do kadaw kan kapodno, mapakawan gatos.
Do kayan kaanyib di ĀPO, makadichan tawo do marahet.
- 7 An no kabibyay no tawo, ki makahwahok di ĀPO,
mapayparin na a aran siraw kabōsor na, ki machikapya dya.
- 8 Maganaganay dēkeyaw a myan kinalinteg
kan āro a ganasya a abo kinalinteg.§
- 9 Magplāno tawo do aktokto na so kwanan na,
ki si ĀPO, mapalongo an dino dakwangan na.*
- 10 Naispiritwan a minsāhi, myan do bibi no āri,
ki basta dya makagatos do kapangokom na.†
- 11 Siraw kosto a pagkīlwan kan pagtimbang,
dyira ni ĀPO.
No tabo a kosto a pagtimbang‡ do pagkīlwan,
ikeddeng na.

† **16:5** 16:5 Prob. 18:12 ‡ **16:5** 16:5 Prob. 11:21 § **16:8** 16:8
Prob. 15:16 * **16:9** 16:9 Prob. 16:1 † **16:10** 16:10 Mana "kosto
tabo a panggedeng na". ‡ **16:11** 16:11 No naosar a pagtimbang,
ki bato sa a naisopot.

- 12 Taywara a ipsok dan ar-āri iyaw kapamarin so marahet,
ta no kapagāri da, ki mapatnek do kinalinteg.
- 13 Chirin do bibi no malinteg, chasoyot dan ar-āri,
as chadaw da iyaw mangibahey so kosto.
- 14 Do kasoli no āri, maikeddeng naw kadiman, §
ki no masīrib a tawo, bāwan naw kasoli no āri.
- 15 An masoyot rōpa no āri, palobōsan naw tawo a mabyay,
as kan no pakahwahokan na, akmay chimoy a mapagla so mohamoha.
- 16 Mapipya adayo mamoranom so kinasīrib kan balitok,
as kapamidi so kapakaāwat, mimyan pa kan pirak.
- 17 Iyaw kalsāda dan malinteg, ditditen naw marahet,
as no maannad do kokwanan na, aywanan naw byay na.
- 18 Iyaw kapangas, manmanma kan pakarārayawan,

§ 16:14 16:14 Do Hebreo a chirin, ki “Iyaw kasoli no āri, ki (akmay) tobotoboyen no kadiman.”

as iyaw katangsit, manmanma kan kas-
dayan.

19 Maganaganay mapakombaba a machirāman
dyirad mapobri
kan machibīngay dyirad sinamsam daw no
mapangas.

20 No mangikāso so nainanawo, maasinso anchi,
kan mabindisyonan saw magtalek di ĀPO.

21 No masīrib a kapangtokto, matawagan so
makailāsin,
as no makahwahok a kapaychirin,
makaāwis so nanawo.

22 Iyaw kapakaāwat do akin inawan, akmay
akbod a manoroh so byay,*
ki kabon sīrib, manoroh so kadōsa dyirad
abos arang.

23 Iyaw masīrib do kapangtokto na, annadan
naw dangoy na,
kan no bibi no masīrib, ki makaāwis so
nanawo.

24 Siraw makahwahok saw a chirin, ki akmay
tagapolot no yokan
a matami so taham kan pasalon-aten naw
inawan.†

* **16:22** 16:22Prob. 10:11 † **16:24** 16:24 Do Hebreo a chirin,
ki “pasalon-aten naw tohatohang”.

- 25 Myan ayaman a akmay kosto do asa tawo,
ki no pandan na, do kadiman a lomongo.‡
- 26 Iyaw kekey a koman no trabahador, nawriw
mapagaget sya,
ta no kapteng naw, mangipapilit sya a may-
tarabāko.
- 27 No abos sirsirbi a tawo, magpangta so mara-
het,
as no kapaychirin na, akmay domalandang
a apoy.
- 28 No nailabay do dyido, mapaklaklal so kapay-
didiman,
as no kaparaherahet, mapaysyay siras ma-
sisinged a maysisit.
- 29 No maranggas a tawo, solisogen naw karoba
na,
kan palongohen na do rarahan a dya maga-
nay.
- 30 No mangikosilap so mata na, magpangta so
dyido,
as no machadangedanget, magpanggep so
marahet.
- 31 Iyaw kapay-oban, akmay mapintas a korona
do oho
a nahap do malinteg a kabibayay.

‡ 16:25 16:25Prob. 14:12

³² Maganaganay dya malisto a makasoli kan iyaw tawo a mabīleg,
as mimyan paw makaigpet so inawan na kan iyaw mangsākop so syodad.

³³ Magbibinonōtan tawo,
ki disisyon, bokōdan ni ĀPO.

17

¹ Maganaganay a koman so kelleban a inapoy a sitatalna
kan machipasken do asa a bahay a yanan dan maydidiman.

² No masīrib a pachirawatan, itorayan nanchiw mangasnesnek a pōtot no āmo na,
as machipagtāwid anchi dyirad anak saw no āmo na.

³ Mapaneknekan kaporo no pirak kan balitok an payongben do apoy,
ki si ĀPO, soōten naw kapangtokto no tawo.

⁴ No mamarin so marahet, mangadngey so chirin dan marahet,
as no maybayataw, ikāso naw chirin dan maparaherahet.

⁵ No machimadēkey do mapobri, iroromen naw Namarin dya,
as no mamimyeng dyirad nadidigra, mahabas abanchi a madōsa.

- 6 Siraw apoko, akma saw gon-gona* dyirad mangalkem,
as siraw inyapwan, ki dāyaw dan anak.
- 7 Madāyaw a kapaychirin, maitotop aba do abos arang
ad-adda paw mabayataw a kapaychirin do mabigbigbig a tawo.
- 8 Pasoksok, akmay bato a magmadyik do aktokto no manorohaw,
ta aran dino a kwanan na, magballigi.
- 9 No mangpakawan† so nakagatos, mangāwis so adaw,
ki no maysawasawat, mapaysyay so masinged a maysit.
- 10 Arwaro mananawo no makaāwat do kapayd-abdab
kan asa gasot a kabāot so bokot no abos arang a tawo.
- 11 No marahet a tawo, nawri lang chichwasen naw kapagsōkir na,
ki matoboy anchiw maranggas a toboto-boyen a machikontra dya.
- 12 Maganaganay an bayaten mo mabinayi a oso‡ a naakaw saw anak naw

* **17:6** 17:6Do Hebreo a chirin, ki “korona”. † **17:9** 17:9Do Hebreo a chirin, ki “No mangtalob so gatos.” Prob. 10:12
‡ **17:12** 17:12Pal. 13:2

kan mangbayat so abos arang do kabon sīrib
na.

- 13 No mamahes so marahet do maganay,
nāw nanchi a opokan no marahet bahay
naw.
- 14 Iyaw siknanan kapaydidiman, akmas nalasaw
a tambak.
As dawa, pagsardengen mo sakbay a man-
grogi.
- 15 No kapangwayawaya so nakagatos kan
kaidarom no malinteg,
mayengay sa a ipsopsok ni ĀPO.
- 16 Aryoriw sīrbi na a gastosen no abos arang
pagbāsa na
an chaskeh naw mananawo?
- 17 Iyaw sīt, pirmi a ipaboya naw adaw na,
as no kakteh, naiyanak a somidong do
kalidyatan.
- 18 No kōrang so sīrib, machiabrasa a machion
a pangisigorādo so ōtang no karoba na.
- 19 No madaw a machidiman, chadaw naw gatos,
as no mapatnek so matohos a rowangan,
mangāwis so karārayaw.
- 20 No nailabay do dyīdo a kapangtokto, maasinso
aba.
As no mabayataw a tawo, masday do riribok.

- 21 No myan so anak a abos arang, maglak-am so mamayo,
as kan abaw kasoyot no āmang no abos arang.
- 22 No pōso a masoyosoyot, akmay maganay a āgas,
ki no maōpay a ispirito, romapit do tohatohang. §
- 23 No marahet a tawo, mangrawat so pasoksok a sililimed
tan dyidohen naw no ayayaman no kinalinteg.
- 24 No myan so kapakaāwat, nāw na maimangmang kinasīrib,
ki no mata no abos arang, mayhat aba midibidi do mateng.*
- 25 No abos arang a anak, pagmamayohen naw āmang na,
kan taywara a kaliday ipadidiw na di ānang na. †
- 26 Iyaw kapagpamolta so malinteg, maganay aba.
Masaw kapagbāot so masingpet, kosto aba.
- 27 No mangpenpen siras chirin na, myan dyaw kapakatoneng,

§ 17:22 17:22Prob. 15:13 * 17:24 17:24 Do Hebreo a chirin, ki “do pandan no tanaya”. † 17:25 17:25Do Hebreo a chirin, ki “iyaw nangiyanakaw sya”.

as no mangigpet so inawan naw, myan dyaw kapakaawat.

- ²⁸ Aran abos arang a tawo, mabata a masirib an dya maylilyak,
kan akmay makapangilasin an penpenen naw rida na.

18

- ¹ No tawo a machitarek, chichwasen naw bōkod na a chakey,
kan kontraen naw tabo kosto a kinasirib.
- ² No abos arang a tawo, chasoyot nabaw kapakaawat,
basbali a charagsak naw mangibahey so mismo na a kapangtokto.
- ³ Do kayan karahet, machirayay kabon anyib,
kan do kayan abos dayaw, mangay pas asnek.
- ⁴ Chirin saya a mohtot do dangoy, akmay marahem a ranom,
as iyaw akbod no kinasirib, akmay oksong a naw na moyog.
- ⁵ Maganay abaw mangisakit so marahet a tawo mana mangbalat so kalintegan no malinteg.
- ⁶ No chirin do bibi no abos arang, mapahtot so kapaydidiman,
kan no chirin do dangoy na, mangawis so kapagbaot.

- 7 Iyaw chirin a yapo do dangoy no abos arang,
nawriw pakarārayawan na,
as no ichirin naw do bibi na, mangasdok so
mismo na inawan.
- 8 Siraw chirin a kaparaherahet, akma say tayd-
edekey a maīmas
a romapit do makatayrahem a katatawo.
- 9 No masadot do kapaytarabāko na,
ki akmay kakteh no asa mangrārayaw.
- 10 Iyaw ngaran ni ĀPO, akmay mahnyi a kōta.
Pachikamītan no malinteg a tawo, kan ma-
paroparo aba.
- 11 Iyaw kinabaknang no mabaknang, akmay
mayit a syodad dya,
kan arapaapen na a akmay ahad a dya
makayat kakarang na.
- 12 Sakbay no karārayaw, mapangas tawo,
ki kapakombaba, manmanma kan
kaidāyaw.
- 13 No makatbatbay sakbay a mangadngey,
nawriw mangipaboya so kabon sirib kan
kasnekan na.
- 14 No kekey no tawo a mabyay, manoroh so
kaibtor na do ganyit,
ki an maōpay ispirito na, makaibtorori?

- 15 Iyaw aktokto no makailāsin, manghap so kapakatoneng,*
as no tadyinya dan masīrib, chichiwasen daw kapakapatak.
- 16 Iyaw rigālo, mangiwang so pantaw do manoroh,
kan mangyangay sya do salapen dan mabīlegaw a tawo.
- 17 Iyaw manma a mangilawlawag do pangokoman so kāso na, akmay iya danaw kosto a mandad kangay no matarek a mangosisa sya.
- 18 Iyaw kapagbibinōnot, penpenen naw kapaydidiman,
kan mapaysonong do payapayawan dan mabibīleg saw a maglalāban.
- 19 No napaynyinan a kakteh, malidyalidyat machikapya dya kan somdep do naahadan a syodad,
as kapaydidiman, mapaysisyay a akmay nar-
ihasan a rowangan no kōta.
- 20 Yapo do omno a kapaychirin na, mabsoy tawo,†
kan do chirin no bibi na, iyaw mangapnek sya.
- 21 Kadiman kan kabyay, myan do panakabalin no rida,

* **18:15** 18:15Prob. 15:14 † **18:20** 18:20Prob. 12:14; 13:2

as siraw madaw a maysawasawat, kanen da sanchiw asi na.

²² No makachichwas so baket na, makadongso so maganay,
kan rawaten naw pakahwahokan ni ĀPO.

²³ No mapobri a tawo, mapakombaba a mangdakdaw,
ki no mabaknang, tombay a mangbogkaw.

²⁴ Myan saw machisīt a machisīsisit a maparin a mangrārayaw,
ki myan sīt a masingsinged pa kan mismo naw a kakteh.

19

¹ Maganaganay mapobri a maybibyay a masingpet
kan abos arang a dyīdo so kapaychirin.

² Iyaw taywara a kekey a abos kapakatoneng,
maganay aba,
as no taykalo, mahabasan naw kosto a rarahan.

³ Iyaw kabon sīrib no tawo, nawriw pakarārayawan na,
kan isoli na pa a pagatosen si ĀPO.

⁴ Iyaw kinabaknang, mangāwis so āro a sīt,
ki no mapobri, syayen pan sīt na.*

* **19:4** 19:4 Prob. 14:20

- 5 No palso a sistigo, mahabasan nabanchiw kadōsa na,
as no maychirichirin so bayataw,
makadichan aba.†
- 6 Āro saw machischisngen do madādam a tawo tan makahap sa,
as tabo, ki sīt no tawo a manorotoroh so rigālo.
- 7 No mapobri, an ipsok da tabo no kabagyan na,
mimyan pa ditditen dan sīt na.
Aran machikakaāsi pa dyira,
apabaw makey sya.
- 8 No mamoranom so kinasirib, chadaw naw bōkod na a inawan,
as no mangipateg so kapakaāwat, maasinso anchi.
- 9 No palso a sistigo, mahabasan na abanchiw kadōsa na,
as no maychirichirin so bayataw, mabonchi.
- 10 Maitotop aba a maybibyay abos arang a mabaknang,
mimyan paw asa tagābo a mangitoray dyirad prinsipi.
- 11 No myan so maganay a kapakaāwat, malisto aba a makasoli,

† 19:5 19:5 Prob. 19:9; 21:28

as no kaidāyaw na, inonolay naw madi a
pinarin no kadwan dya.‡

- 12 Iyaw kasoli no āri, akmay kapayngernger no
lion,§
ki no pakahwahokan na, akmay apon do
tametamek.
- 13 No abos arang a anak, pakarārayawan āmang
na,
as no baket a maganay a machidiman, ak-
mas chimoyaw a nāw na maytetedted.
- 14 Bahay kan kinabaknang, matāwid yapo dyirad
inyapwan,
ki no baket a nainsiriban so kapangtokto, ki
yapo di ĀPO.
- 15 Iyaw kasadot, manoroh so kapaynepdep,
as no dya maytarabāko, magkiraos so bodek.
- 16 No magtongpal so bilbilin, aywanan naw byay
na,
ki no mangipsok sya,* madiman anchi.
- 17 No somidong so mapobri, akmay mapabohod
di ĀPO,
as si ĀPO dananchiw mamahes sya do
pinarin naw.

‡ **19:11** 19:11 Prob. 10:12 § **19:12** 19:12 Prob. 16:14; 20:2

* **19:16** 19:16 Mana “mangipsok so kabibyay na”.

- 18 Disiplināen mo anak mo ranan a myan paw
namnāma.
An nonolay mo, machirāman ka a somidong
do kadiman na.
- 19 No malisto a komohat, machita magbāyad so
molta na,
ki an ibayādan mo, pirwahan mo nanchi a
isalākan.
- 20 Adngeyen mo pamagbaga, kan rawaten mo
kapangnanawo
tan maypasīrib ka do masakbayan.
- 21 Āro a plāno iktokto no tawo,
ki iyaw panggep ni ĀPO, nawriw matong-
pal.†
- 22 Iyaw chakey no tawo, ki mapodno a kadaw.
Maganaganay mapobri kan mabayatawaw.
- 23 Iyaw no kaanyib di ĀPO, lomongo do byay,‡
as makapaynahah a mapnek, kan abanchis
pakarārayawan.
- 24 No masadot, ilomlom naw kakamay na do
labay na,
ki chasadot na pasobohen do dangoy na.§
- 25 Baōtan mo mangoy-oyaw, as kan manana-
wonchiw machononot a makailāsin.

† **19:21** 19:21 Prob. 16:1 ‡ **19:23** 19:23 Prob. 10:27; 14:27

§ **19:24** 19:24 Prob. 26:15

Paydabdab mo makaāwat, as maypāronchi
so kapakatoneng.

- 26 No mangranggas di āmang na, kan mang-
paksyat di ānang na,
ki anak a mangasnesnek kan mangabo so
dāyaw.
- 27 Anak ko, an katngan mo mangadngey so
nanawo,
somiwal kanchi do chirin saya no kapakato-
neng.
- 28 No abos sirsīrbi a sistīgo, mangoyaw so
kinalinteg,
as no dangoy no marahet, hamonen naw
karahet.
- 29 Iyaw kadōsa, maisagāna dyirad mangoy-oyaw,
as kan kapagbāot do bokot dan abos arang.

20

- 1 Kaynoynom so palek, mapangoy-oyaw, as
kaynoynom so arak, mapaydidiman.
No aran sino a mapāpasyaw do dya saya,
aba so sīrib.
- 2 Iyaw kasoli no āri, akmay kapayngernger no
lion,*
as no mapasoli sya, bāli inparawat naranaw
byay na.

* 20:2 20:2 Prob. 16:14; 19:12

- ³ Maidāyaw no tawo a mangdichan so kapaydidi-
man,
ki kāda abos arang a tawo, magtaros a
machidiman.
- ⁴ No masadot a tawo, magarādo aba do kosto a
chimpo,
dawa, do chimpo no kapagāpit, abaw
machichwasan na.
- ⁵ Siraw panggep no kapangtokto no tawo, akmay
marahem a ranom,[†]
ki no myan so kapakaāwat, pahtoten na
sanchi.
- ⁶ Āro saw mangibahey a myan dyiraw mapodno
a kadaw,
ki sino paro machichwasan a mapagtalkan?
- ⁷ No malinteg a tawo, maybibyay a masingpet.
Magāsat saw anak a somarono dya.
- ⁸ No āri a maydisna do trono naw a mangokom,
itahep na sa tabo marahet do kapanyideb na.
- ⁹ Sino paro makabata sya a kāna, “Nāw ko a
madalos so kapangtokto.
Madadas ako kan abo gatos ko”?
- ¹⁰ Siraw kōsit a pagkīlwan kan pagsokātan,
ki malit sa a ipsopsok ni ĀPO.[‡]

[†] **20:5** 20:5 Prob. 18:4 [‡] **20:10** 20:10 Prob. 16:11

- 11 Aran adekey, matonngan katatawo na dyirad kaparin na.
On, madlaw kaparin na an madalos kan malinteg.
- 12 Tadyinya a pangadngey kan mata a panyideb, si ĀPO iyaw namarin sira dadwa.
- 13 Chadaw mwabaw makaycheh, ta pomobri kanchi.
Mayokay ka,§ as kan āro anchiw kanen mo.
- 14 “Madiw prisyo, madiw prisyo!” batahen no gomātangaw,
ki an komnaro, ipangas na a nakatāwar so ginātang na.
- 15 Myan balitok kan āro mangīna a bato,
ki no bibi a mapahtot so kapakatoneng,
akmay kapapatgan a alāhas.
- 16 Hapen mo kagay no tawo a pangisigorādo a pagbāyad so ōtang no istranghiro.*
Hapen mo a pamagpetan an magkari a magbāyad so ōtang no gan-ganaet.†
- 17 Iyaw kanen a yapo do kōsit, ki matami,
ki no pandan na, akmay anay do dangoy na.

§ **20:13** 20:13 Do Hebreo a chirin, ki “maymochideng ka”.

* **20:16** 20:16 Prob. 27:13; Eks. 22:26-27; Deot. 24:10-13; Amos 2:8 † **20:16** 20:16 Mana “mabaybayādan a mabakes”.

- 18 Siraw plāno, mapatnek do maganay a pamagbaga,[‡]
dawa, an machigobat ka, manghap kas pamalākad.
- 19 No maparاهرahet, mangipakatoneng so palimed,[§]
dawa, pachibawan mo iyaw tawo a masawat.
- 20 No mangabay sa āmang mana ānang na,^{*}
akmanchiw soho byay na a mawsep do taywara a kasaryan.
- 21 Iyaw tāwid a mahap a masāpa,
ki bindisyon abanchi do pandan na.
- 22 Ibahey mwaba a kon mo, “Bahsen koymo do dyaya marahet.”
Nayahen mo si ĀPO, iyanchiw somidong dyimo.
- 23 Si ĀPO, ipsopsok naw dya kosto a pagkilwan,
as no palso a pagtimbang, ki mahwahok aba.[†]
- 24 Siraw dakwang no tawo, ki pinalongo ni ĀPO.[‡]
An komwan, maypāngo a maawātan tawo bōkod na longohen?

[‡] **20:18** 20:18 Prob. 11:14; 15:22 **§ 20:19** 20:19 Prob. 11:13

^{*} **20:20** 20:20 Eks. 20: 12; 21:17; Leb. 20:9 [†] **20:23** 20:23 Prob. 11:1; 16:11; 20:10 [‡] **20:24** 20:24 Prob. 16:9

- 25 Asdok do tawo no taykalo a magkari do Dyos, §
kan manawdyiw kaamiris na sya so nawri a
insapata na.
- 26 Iyaw masirib a āri, itahep na saw marahet,*
as ipapihpih na sanchi do ligay no pangirek.
- 27 Iyaw ispirito no tawo, akmay soho ni ĀPO
a maychichwas so tabo makatayrahem a
katatawo. †
- 28 Kadaw kan kapodno, mangaywan sa so āri.
As do kadaw, ‡ abaw kararayawan no kapag-
toray na.
- 29 Iyaw kaidāyaw dan magtotobo, ki iyaw kayit
da.
Ki no kapintas dan mangalkem kan
babakket, iyaw kaoban da.
- 30 Bāot kan kaynyin, ki mangdalos a mamakaro
so marahet.
Saplit, mangnamonamo so makatayrahem a
katatawo.

21

- 1 No aktokto no āri, akmay moyog a ranom a
palongohen ni ĀPO.
Pakwanen na do aran dino a chakey na.

§ 20:25 20:25 Do Hebreo a chirin, ki “Asdok do tawo no taykalo
a mangibahey so ‘Masantwan.’ ” * 20:26 20:26 Prob. 20:8
† 20:27 20:27 Mana “Iyaw soho ni ĀPO, maychichwas so ispirito
no tawo.” ‡ 20:28 20:28 Mana “kinalinteg”.

- 2 Kāda kaparin no tawo, akmay kosto do mismo a kapanyideb na,
ki maimangmang ni ĀPO a mangtimbang so pōso.
- 3 Iyaw kapamarin so kosto kan kinalinteg,
ad-adda a rawaten ni ĀPO kan dātonaw.*
- 4 Mata a mapangas† kan makospag a pōso,
akmay soho dan marahet, ki gatos sa.
- 5 Siraw plāno no magaget, mapaypāro,
ki no taykalo, mapagpobri.
- 6 Iyaw kinabaknang a mahap do bayataw a rida,‡
malisto a mabo kan akmay asdok no kadi-
man.
- 7 Iyaw karanggas dan marahet, manggōyod sira
a mangikaro,
ta mawedwed sa mamarin so kosto.
- 8 No kabibyay no maygatos, ki madyīdo,
ki no kaparin no abos gatos, ki malinteg.
- 9 Maganaganay omyan do aroywan atep no
bahay
kan machiwpok do baket a maganay a
machidiman.
- 10 Chalakam no marahet mamarin so karahet.
Aba polos kāsi na do kapayngay na tawo.

* 21:3 21:3 1 Sam. 15:22 † 21:4 21:4 Prob. 6:17 ‡ 21:6 21:6
Prob. 10:2

- 11 Do kadōsa no mangoy-oyaw, somīrib ma-
chononot.
Do kapachinanawo no masīrib, maypāro
chapatak na.
- 12 No Dyos a malinteg, chapatak naw mapari-
parin do bahay dan marahet,
as iyangayan na sa so karārayawan da.
- 13 No mamengbeng so tadyinya na do ka-
pachikakaāsi no mapobri,
matbay abanchi anchan iyaw machikakaāsi.
- 14 Iyaw rigālo a naikorimed, mangbaw so tawo a
makasoli,
kan pasoksok a sililimed, mapahanebneb so
taywara a kasoli.
- 15 Do kaipākat no kinalinteg, masoyot saw mal-
integ,
ki makaam-amak dyirad mamarinaw so
marahet.
- 16 No somiwal do rarahan no kapakaāwat,
machipanda a kayban dan nadiman.
- 17 No madaw so kapagrag sak, pomobri.
No madaw so palek kan kanen a mang-
ingīna, § bomaknang aba.

§ 21:17 21:17 Do Hebreo a chirin, ki “lana.” An magpasken sa,
mangosar sa so palek kan lana.

- 18 Siraw marahet, mayparin sanchi a pangsaka siras malinteg, as siraw dya mapodno, mayparin sanchi a bāyad dan malinteg.
- 19 Maganaganay omyan do let-ang kan machiwpok do baket a machidiman kan masosolihen.*
- 20 Do bahay no masīrib, myan kinabaknang kan mababalar, ki do abos arang, patawsen naw tabo myan dya.
- 21 No maychichwas so kinalinteg kan kapangipateg, makadongso so maynam a byay, kinalinteg, kan dāyaw.
- 22 No masīrib a komander, makadarop so syodad dan mabīleg, kan mangrārayaw so kōta a pachikāmitan a talken da.
- 23 No mangihawa so dangoy kan rida na, ki pachibawan naw riribok.
- 24 No mapangas kan makospag, no ngaran na, ki si “Mangoyaw” a dya maiyalat katangsit na.
- 25 No kalakam no sadot, ki pakadimanan na,

* **21:19** 21:19 Prob. 21:9; 25:24

- ta mawedwed so tanoro a maytarabāko.
- 26 Iya, maychaychasaryan a magkalikāgom so arwaro pa,
ki do bit, no malinteg a tawo, maboslon kapanoroh na.
- 27 Iyaw dāton no marahet, ki ipsopsok ni Āpo.†
Mangamangay pa an naitoroh do marahet a ranta.
- 28 No falso a sistīgo, mabonchi,‡
ki manayon ichirin no maganay a mangadngey.
- 29 No marahet a tawo, ki sin-gāganay,
ki no malinteg, mangtokto sakbay a mamarin.
- 30 Abaw kinasīrib, kapakaāwat, mana pamagbaga
a makapaytēnek a machikontra di ĀPO.
- 31 Naisagāna danaw pachigobat a kabalyo,
ki si ĀPO, makatoneng an sino mangābak.§

22

- 1 Maganaganay a pidyen mapsek so pakasaritāan kan āro a kinabaknang,
as no pakahwahokan, maganaganay pa kan pirak mana balitok.

† 21:27 21:27 Prob. 15:8 ‡ 21:28 21:28 Prob. 19:5, 9 § 21:31 21:31 Prob. 16:3, 9; 19:21; 20:18

- ² Abaw paytarkan mababaknang kan mapopobri,
ta si ĀPO, iyaw Namarin sira tabo.*
- ³ No mangtokto a nainsiriban, maboya naw dilikādo kan machiwlīb,
ki no machononot kapangay nas mayam,
kan lak-amen nanchi.
- ⁴ Iyaw gon-gona no kapakombaba kan kaanyib di ĀPO,
ki kinabaknang, dāyaw, kan maynam a byay.
- ⁵ Siraw nōlok kan aridos, myan sa do rarahan no madyīdo a tawo,
ki no mangannad so inawan na, pachibawan na sa.
- ⁶ Nanawhen mo adekey do kosto a ayaman na tan anchan maypatoneng, dichanan naba.
- ⁷ No mabaknang, itorayan naw mapopobri,
as no omōtang, mayparin a adīpen no magpaōtang.
- ⁸ No maymoha so dya malinteg, makaāpit so didigra,†
as kan machipanda danaw kapangamomona.
- ⁹ No madādam a tawo, mabindisyonan anchi,
ta mangibinglay so kanen na do mapobri.

* **22:2** 22:2 Prob. 14:31; 17:5 † **22:8** 22:8 Job 4:8; Gal. 6:7-8

- 10 Boyawen mo mangoy-oyaw, as kan mabo dananchiw kapaydidiman.
On, kapagsosopyat kan kapangiroromen, ki machipanda sanchi.
- 11 No madaw so kapangtokto a madadas,
as kan mapakombaba a maychirin, sīten anchi ni āri.
- 12 Iyaw mata ni ĀPO, aywanan naw kapakatoneng,
ki paāyen naw chirin dan dya mapodno.
- 13 No masadot, batahen na a kāna, “Aryaw lion do gagan!”
mana “Dimanen da yaken do kalkalsāda!”
- 14 Iyaw dangoy no machikamalāla mabakes,
akmay marahem a aridos.
Nyaw karidosan dan tawotawo saw a mapasoli di ĀPO.
- 15 Gagāngay no adekey a mapilyo,
ki an baōtan mo, makananawo.
- 16 No mangidadanes so mapobri tan bomaknang,
mana mangsāgot so mabaknang, tod na lang a pomobri.

Siraw Tatdo a Poho a Nainsirīban a Pa-nyinyirin

- 17 Mangikāso kan mangadngey ka siras chirin dan mamasīrib,

- kan ipasnek mo a iktokto iyaw inanawo ko,‡
 18 ta makahwahok sanchi dyimo an manakem
 mo,
 an nakasagāna sa tabo a ichirin no bibi mo.
 19 Inanawo ko nya saya dyimo sichangori,
 tan iyaw talek mo, ki nāw na myan di ĀPO.
 20 Nangitolas ako so tatdo a poho a panyinyirin a
 para dyimo.
 Siraw nya, ki myan pamagbaga kan kapaka-
 toneng
 21 a mangipaboya dyimo so kosto kan oyod,
 tan maitoroh mo oyod a atbay dyirad
 nanoboyaw dyimo.

-1-

- 22 Takawan mo sabaw mapobri maynamot ta
 pobri sa,
 mana gondāwayan mo sabaw makachita do
 pangokoman,
 23 ta si ĀPO, mangisakit dyira,
 as rārayawen na saw mangrārayawaw sira.

-2-

- 24 Machisīt kaba do masosolihen a tawo,
 kan machikayban kaba do makohat so oho,
 25 ta āngonchan mananawo mo dadakay naw,
 as matolo ka a masdok.

-3-

- 26 Machiabrasa kaba a imo asa mangisigorādo,
 mana machion a mangbāyad so otang no
 matarek.
 27 Ta an abo pagbāyad mo,
 hapen danchi aran iyaw ichehan mo.

‡ 22:17 22:17 Prob. 2:2

-4-

28 Paydisen mwabaw adan a mohon do sīgodaw
a yanan na§
a pinangay da pa no kapoonan mo.

-5-

29 Maboya moriw masiglat a maytarabāko?
Magsīrbi anchi dyirad ar-āri, sira abanchiw
sinsinan a tawo.

23

-6-

1 Anchan machihanghang ka do matoray a tawo,
iktokto mo a maganay an sino* kasalap mo.
2 An masaraw ka, ep-eppen mo.†
3 Pakakdekden mwabaw magkakaīmas a kanen
na,
ta makaallilaw saw nawri a mākan.

-7-

4 Mayhohopag kaba a manglakat so kinabak-
nang.
Masīrib ka pakono a mamenpen so inawan
mo.
5 Do kakimit no mata, mabo kinabaknang,
ta akmay tomobo a panyid
kan somayap do kademdeman a akmay
kangkang.

-8-

6 Koman kaba so kanen no koripot a tawo.
Pakakdekden mwabaw magkakaīmas a ka-
nen na.

§ 22:28 22:28 Prob. 23:10 * 23:1 23:1 Mana “āngo do kasalap mo”. † 23:2 23:2 Do Hebreo a chirin, ki panyinyirin a “mangisobo ka so kochilyo do tehnan mo”.

7 Ta iya, ki akmas tawowaw a mangarkarkolo so balor na.

Batahen na dyimo a kāna, “Ngay, koman ka kan minom ka!”

ki komwan abaw myan do aktokto na, ta sin-aawis lang.

8 Iyota monchiw taydedekeyaw a nākan mo, as sayang anchiw makahwahok saw a inchirin mo dya.

-9-

9 Paychirinan mwabaw abos arang, ta chahanyinyi nanchiw nainsirīban a chirin mo.

-10-

10 Paydisen mwabaw adan a mohon do sīgodaw a yanan na,‡

as kan hapen mwabaw tana da no olīla,

11 ta mabileg Mangalāngon da.

Iyanchi a mismo mangidarom dyimo.

-11-

12 Ipasnek mo a iktokto kapangnanawo, kan adngeyen mo a maganay chirin saw no kapakatoneng.

-12-

13 Magalangan kaba a mangdisiplīna so anak, ta chadiman nabaw kabāot mo sya.

14 An baōtan mo iya so bāot,

isalākan monchiw byay na do kadiman.

-13-

15 Anak ko, an masīrib ka, ayket, masoyot ako panchi.

‡ 23:10 23:10 Prob. 22:28

- 16 Taywara a masoyot akonchi
an madngey koymo a maychirin so kosto.
- 14-
- 17 Apalan mo sabaw maygaygatos,
ki nāw mo a tongtongen iyaw kaanyib mo di
ĀPO.
- 18 An komwan, syrto a maganay anchiw masak-
bayan mo,
as kan mabo abanchiw namnāma mo.
- 15-
- 19 Anak ko, mangadngey kan maypasīrib ka,
as nāw mo a iktokto kosto a rarahan.
- 20 Machibarkāda kaba dyirad maboboken
mana siraw masasaraw saw.
- 21 Ta siraw maboboken kan masasaraw, magpo-
bri sanchi,
kan iyaw kapakaycheh daw, mapagrotrot
dyira.
- 16-
- 22 Adngeyen mos āmang mo a nakaotāngan mos
byay mo,
kan chahanyinyi mo abas ānang mo anchan
baket dana.
- 23 Gatāngen mo oyod kan ilāko mwaba.
Ahapen mo kinasīrib, disiplīna, kan ka-
pakaāwat.
- 24 Taywara masoyot āmang an malinteg anak.
Iyaw āmang no masīrib so anak, charagsak
nanchiw anak na.
- 25 Pakaragsakan mo pakono āmang kan ānang
mo,
as chasoyot pakono imo ni ānang mo a
nangyanak dyimo.

-17-

- 26 Anak ko, italek mo pa dyaken aktokto mo, §
kan nāw mo a sipōtan dadakay ko.
- 27 Ta iyaw maglāko so asi na, ki akmay
marahem a abot.
As no baket a dya mapodno, ki akmay
malopit a bobon.
- 28 Madibadibat a mangnanaya a akmay man-
akanakaw,
kan paypārohen na saw dya mapodno a
mahahakay.

-18-

- 29 Sino makakāsi? Sino myan so kaliday?
Sino pirmi a machidiman? Sino pirmi a
magriklāmo?
Sino nabigaran a abos paynamotan?
As sino manyibaya so mata?
- 30 Sino pa an dya siraw ditā daw do palek
a siraw pirmyaw a mangpadas so natimpla
a arak.
- 31 Chiban mwabaw palek an mabaya,*
an somilsilap dō irahem no bāso,
kan malamōyot a akdenen.
- 32 Do kapanawdyan na, manbat a akmay boday,
kan manoktok a akmay madīta a marem.
- 33 Iyaw mata mo, maychakarwa dananchiw ka-
pakaboya mo,
kan madyido dananchiw mohtot do dangoy
mo.

§ 23:26 23:26 Do Hebreo a chirin, ki “Itoroh mo dyaken pōso mo”. * 23:31 23:31Iyaw palek a mabaya, ki yapo do ōbas a mabaya so kodit.

- 34 Akma ka nanchis asaw a maypoktad do hobok
no tāw,
mana akmas asaw a manapenapet do tōtok
no palo.
- 35 Batahen monchi a, “Kinabil daw yaken, ki
naynyinan akwabaw!
Minālo daw yaken, ki nadidiw kwabaw!
Āngonchan mayokay ako?
Maychichwas ako nanchi so inomen ko.”

24

-19-

- 1 Apālan mo sabaw marahet a tawo,
kan chakalam mwabaw machisīt dyira,
2 ta iyaw aktokto da, magpangta so kinaranggas,
kan no bibi da, ki mapahtot so riribok.

-20-

- 3 Do kinasīrib, ki maparin iyaw bahay,
kan maynamot do kapakaāwat, ki mapat-
nek.
4 Do kapakatoneng, mapno saw kwarto na
so mapapateg kan makaay-āyo a kinabak-
nang.

-21-

- 5 No masīrib a tawo, ki mabilbileg kan panaka-
balin,
as no myan so kapakatoneng, masissisīta
kan kayit,
6 ta do kapachigobat, machitaw nainsiriban a
kapangidaōlo,
kan do kāro no mamagbaga, ki myan ballīgi.

-22-

⁷ Iyaw kinasīrib, matodah aba no abos arang.
Do rowangan no syodad a pangokoman,
abaw maibahey na.

-23-

⁸ Iyaw magplāno so marahet,
mapangaranan anchi so mangipangta.

⁹ Siraw pangta no abos arang, ki gatos,
as ipsopsok dan tawo iyaw mangoy-oyaw.

-24-

¹⁰ An mapleng ka do chimpo no riribok,
ayket, sinsinan kayit mo!

-25-

¹¹ Isalākan mo saw maiyangayaw do kadiman
da,
kan pagpeten mo saw madodogaw a
komwan do pagpartyan.

¹² An batahen mo a, “Ki chinapatak namen
abayaw nya,”
maimangmang abawri no mangtintimban-
gaw so pōso?

Chapatak abawri no magbanbantayaw so byay
mo?

Mamahes abawri do tawo sigon do pinarin
na?

-26-

¹³ Anak ko, koman kas tagapolot no yokan, ta
maganay.

As iyaw maytetedtedaw a yapo do bahay
naw, ki matami so taham.

¹⁴ Komwan iyaw kinasīrib a matami do byay mo.
An machichwasan mo, maganay nam-
namāen mo do masakbayan.

-27-

- 15 Magdāan kaba akmas marahetaw a manakaw
do bahay no malinteg.
Magranggas kaba do pagyanan na,
16 ta aran maypapito a malbaw malinteg, maka-
paybangon panchi,
ki siraw marahet, albahen sanchi no kalami-
dad.

-28-

- 17 Magragsak kaba an masday kabōsor mo,
kan an madodog, chasoyot mwaba,
18 ta an maboya ni ĀPO, ki mahwahok aba
dyimo,
kan āngwan ibabāwi naw kasoli na dya.

-29-

- 19 Mariribokan kaba do marahet saya tawo,
mana apālan mo sabaw marahet a tawo,
20 ta iyaw marahet, abaw masakbayan na.
Iyanchiw soho dan marahet, mawsepan.*

-30-

- 21 Anak ko, mamō ka di ĀPO kan do āri,
kan machirāman kaba dyirad magsōkir,
22 ta sira dadwa, manoboy sanchis maychehat a
didigra,
kan sino makapatak so pakarārayawanaw a
yapo dyira?

Siraw Kadwan Pa a Nainsīriban a Panyinyirin

- 23 Siraw nyaya panyinyirin, ki yapo pa dyirad
mamasīrib saw:

* 24:20 24:20 Prob. 13:9

Iyaw kapangitatārek do kapangokom, ki maganay aba.

24 Iyaw makabataw sya do marahetaw a, “Malinteg ka,”

abayen danchin tawotawo kan ipsok danchin nasnasyon,

25 ki siraw okom a mangdōsa so nakagatos, ki myan kasoyot da,
kan mangay anchiw maganay a bindisyon dyira.

26 Iyaw mapodno a atbay,
ki ipaboya naw oyod a kapaysit.†

27 Mangisagāna ka so tarabāko mo do gagan.
Isagāna mo saw hakawan mo,
Katayoka nawri, patneken mo bahay mo.

28 Mangpaneknek kaba so kontra do karoba mo
a abos paynamotan,

kan osaren mwabaw bibi mo a pangallilaw.

29 Batahen mwaba a, “Parinen ko dyaw akmas pinarin naw dyaken.

Pabidyen ko dya sigon do pinarin naw.”

30 Homnabas ako do bengkagaw no masadot,
do kaobāsanaw no tawo a kōrang so sīrib.

31 Naboya kwaw a kinalomotan danan manōlok a tamek.

Naspetan dana no tametamek,

as kan naloyo danaw ahad naw a bato.

† **24:26** 24:26 Do Hebreo a chirin, ki “akmay kapachidādek do bibi”.

- 32 Do nakaboya kwaw so nyaya, nangtokto ako,
as iyaw nyayaw nananawo ko:
- 33 Dēkey a kapakaycheh, dēkey a kadoho,
dēkey a kapagsadalikepkep,
- 34 ki mawara anchiw kapobri a akmay man-
akanakaw,
kan iyaw kachita a akmay nakaarmas a
tolisan.

25

No Kadwan a Proberbyo ni Solomon

- 1 Sira paw nyaw proberbyo ni Solomon a
kinopya dan tawo saw* ni Āri Hesekyas do Joda.
- 2 Pakaidayāwan no Dyos maytayotayo so bānag
saya,
ki dāyaw dan āriw, omdoktal sira.
- 3 'Mas katohos no kahanyihanyitan mana 'mas
karahem no tāw,
komwan kapangtokto dan āri a dya ma-
tokod.
- 4 Pakarohen mo lapos no pirak,
as kan myan chīpohen no manyīpo.
- 5 Pakarohen mo marahet a tawo do salapen no
āri,
kan iyanchiw pagtorayan na, ki maypayit do
kinalinteg.

* **25:1** 25:1 Chapatak taba an sino saw nya mamagbaga mana opisyalis. Ki do 2 Ar-āri 18:18, naibahey a sa Eliakim, Sebna, kan Joda.

- 6 Dayāwen mwabaw inawan mo do salapen no
 āri,
 kan maytēnek kaba do yanan dan mabibīleg
 saw a tawo,
 7 ta maganaganay a maibahey dyimo a “Maypa-
 tohos ka dya,”
 kan mapabodis ka do salapen matohos a
 tawo.

Iyaw chichiban mata mo,
 8 taykalo kaba mangidarom do pangokoman,
 ta āngonchiw parinen mo do panawdyan
 an iyaw karoba mo asnesnekan naymo?

- 9 An myan kapagsopyat nyo kan karoba mo,
 pagsaritāan nyo.
 Katayoka nya, pahtoten mo paba do kadwan,
 10 ta āngwan iyaw makadngey, ki asnesnekan
 nanchimo,
 kan nāw na pakasnesnekan mo a abos pan-
 dan.

11 Iyaw maitotop a chirin a naibahey,
 ki akma saw napōtar a balitok a sinan
 mansanas a napasdot do pirak.

12 Akmas balitokaw a aritos mana balitok a
 alāhas,
 komwan kapaydabdab no masīrib do makey
 a mangadngey.

13 Akmas mahanebnebaw a ranom do chimpon
 kapagāpit,

komwan mapagtalkan a tobotoboyen dyirad
manoboyaw sya.
Makapasalidyaga do pōso dan āmo na.

14 Akmay konem kan salawsaw a abos chimoy,
komwan tawo a mangipangas so rigālo na a
dyi na itoroh.

15 Iyaw kaānos, makapagbāliw so kapangtokto
no magtoray,
as no kalamōyot no chirin, pahmahen naw
matwa a pōso.†

16 An madongso mo tagapolot no yokan, koman
ka lang so manawob,
ta an mataywaran mo, iyota monchi.

17 Masanyib kaba mangay do bahay no karoba
mo,
ta āngonchan chaoma naymo, as ipsok
naymo.

18 Akmay mamālo mana ispāda mana matarem
a pana,
komwan tawo a mangsistigo so bayataw do
karoba na.

19 Akmay binokbok a nyepen mana logpi a kokod,
komwan kapagtalek do dya mapodno a tawo
do chimpō no riribok.

20 No mangikanta siras kankanta do maliday,

† 25:15 25:15 Do Hebreo a chirin, ki “iyaw mahma a rida, ki makapotot so tohang”.

ki akmas maybahabahasaw do araw no
kahanebneb,
kan akmay soka a pinado do bigar.

- 21 An mapteng kabōsor mo, ki pakanen mo.
An mawaw, ki paynomen mo so ranom.
- 22 An komwan, mangyangay ka so oltimo a
kasnek do kapaybiybinākel na,[‡]
kan do dāwri, gon-gonaan nanchi imo ni
ĀPO.
- 23 Akmas ayokayamaw a mangyangay so chimoy,
komwan maparaherahet a rida a mapaklak-
lal so kasoli.
- 24 Maganaganay a omyan do aroywan atep no
bahay
kan machiwpok do baket a maganay a
machidiman.§
- 25 Akmay mahanebneb a ranom do tawo a
mawaw,
komwan maganay a dāmag a yapo do
mateng a logar.
- 26 Akmay maparek a akbod mana malapos a
bobon,
komwan malinteg a tawo a ipalōbos naw
marahet a mangābak.

‡ 25:22 25:22 Do Hebreo a chirin, ki “payen mo inmaya do oho
na”. § 25:24 25:24 Prob. 19:13; 21:9

27 Maganay abaw sobra koman so tagapolot no yokan,
mana maganay abaw maychadi so bōkod na dāyaw.

28 Akmay syodad a narārayaw so ahad a masonong a asdepen,
komwan tawo a chapatak naba a igpet inawan na.

26

1 Akmay chimoy a yilo an rayon mana chimoy do chimpon kapagāpit,
komwan pammadāyaw a dya kombini do abos arang.

2 Akmay billit toleng a mayadiyadis mana haphapnyit a nāw na somayasayap,
komwan abay a abos paynamotan, domna aba do tawo a abos gatos.

3 Iyaw saplit, ki para do kabalyo. Iyaw prino, ki para do asno,
kan iyaw babāot, ki para do bokot no abos arang a tawo.*

4 Atbayan mwabaw abos arang akmas kabon sīrib na,
ta tod ka mayparin a akma dya.

5 Atbayan mo abos arang so nainsirīban do kabon sīrib na,

* 26:3 26:3 Prob. 10:13

tan dyi na iktoko a masīrib do mismo na kapakaboya.

6 Akmay mangpokol so kokod na mana minom so binīno,[†] komwan iyaw mangitoboy so minsāhi do abos arang.

7 Akmas kokod saw a logpi a maylōdyit a abos sīrbi, komwan panyinyirin do dangoy no abos arang.

8 Akmay mapabedbed so bato do palsiit, komwan pammadāyaw do abos arang.

9 Akmay chīnay do tanoro no nabok, komwan panyinyirin do dangoy no abos arang.

10 No manghornal so abos arang mana aran sino a homabas, akmay maypapana a manglahelaheb.

11 Akmay chito a maybidi a koman so ota na, komwan abos arang a pirwahren naw kabon sīrib na.

12 Maboya moriw no mangtokto a masīrib do mismo na kapakaboya?
Arwaro paw manamnāma do abos arang a tawo kan iya.

[†] 26:6 26:6 Do Hebreo a chirin, ki “minom so ranggas”.

- 13 No masadot, batahen na, “Aryaw lion do rarahan!
Aryaw lion do kalkalsāda!”
- 14 Akmay aneb a mapinyapinyay do misagra na,
komwan iyaw masadot a maybadibadyichid do katri na.
- 15 No masadot, ilomlom naw kakamay na do labay na,
ki chasadot na pasobohen do dangoy na.‡
- 16 No masadot, iktokto na masirsīrib do mismo na kapakaboya
kan papito saw a tombay a makaikeddeng.
- 17 Akmay magtiliw so chito a nawriw gamatan na saw tadyinya na,
komwan homabasaw a machibibyang do kapagsosopyat no kadwan.
- 18 Akmay magatit a mapagsid siras ahoten mana makadiman saw a pana,
- 19 komwan tawo a mangallilaw so karoba na, kan batahen na a, “Sisyabak ko lang!”
- 20 An abo danas songrod, mawsep apoy, as an abo kaparaherahet, magsardeng kapagsosopyat.
- 21 Akmay orin do inmaya, kan irotong do apoy,

‡ 26:15 26:15 Prob. 19:24

komwan magsosopyat a tawo a mangrobrob
so kapaydidiman.

- 22 Siraw chirin kaparaherahet, akma say tayd-
edekey a maīmas
a romapit do makatayrahem a katatawo. §
- 23 Akmay kalopkop a mapasileng so banga,
komwan malamōyot a chirin a itayo naw
karahet no tawo.
- 24 No mangipsok so kadwan, magpamarang do
kapaychirin na,
ki no kaoyodan na, im-imten naw kapan-
gallilaw na.
- 25 Aran maīmas kapaychirin na, anohdan
mwaba,
ta iyaw irahem naw, napnos papito a mak-
abābaba.*
- 26 Maparin na a itayo kasoli na do kapangallilaw
na,
ki alit na, magparang anchiw karahet naw
do kakpekpehan.
- 27 Aran sino a maychadi so aridos, iyanchiw
maridos,
as iyaw mamadede so bato, iyanchiw agpi-
dan na.
- 28 Iyaw bayataw a rida, ipsok na saw napaynyi-
nan na,

§ 26:22 26:22 Prob. 18:8 * 26:25 26:25 Prob 6:16

as iyaw malamōyot a chirin do dangoy, ki makarārayaw.

27

- ¹ Pagpangas mwabaw delak,
ta chapatak mwabaw maparin do asa karaw.
- ² Nolay mo kadwan a mangidāyaw dyimo.
Iyabaw dangoy mwaw.
Nolay mo matarek a mangidāyaw dyimo.
Iyabaw bibi mwaw.
- ³ Marahmet bato, kan makīlo anay,
ki marahrahmet paw riribok a itoroh no
abos arang.
- ⁴ Maranggas kan mayrārayaw kasoli,
ki aryoriw mangābak so imon?
- ⁵ Maganaganay kapaydabdab a sisasalap
kan kaitayo so kadaw.
- ⁶ Aran paynyinan naymo no sīt mo, maparin mo
a talken,
ki no āro a dadek no kabōsor mo, chasaray
mwaba.
- ⁷ Iyaw nabsoyaw, chaskeh naw tagapolot no
yokan,
ki do mapteng, aran makpad, matamiw
kapanaham na.

- 8 Akmay manomanok a machibawa do yanan ketket na,
komwan no matalawataw a dya somabat do bahay na.
- 9 Iyaw lana kan bangbanglo, ki pasoyoten daymo,
as no kagānas no sīt, ki yapo do maganay a pamagbaga na.
- 10 Inonolay mwabaw sīt mo kan sīt ni āmang mo,
kan an myan didigra mo, may kaba do bahay no kakteh mo.
Maganaganay karobaw a masngen kan kaktehaw a mateng.
- 11 Anak ko, somīrib ka, kan pasoyoten mo aktokto ko
tan matbay ko aran sino a mangiroromen dyaken.
- 12 No mangtokto a nainsirīban, maboya naw dilikādo kan machiwlīb,
ki no machononot kapangay nas mayam,
kan lak-amen nanchi.*
- 13 Hapen mo kagay no tawo a pangisigorādo a pagbāyad so ōtang no istranghiro.
Hapen mo a pamagpetan an magkari a magbāyad so ōtang no gan-ganaet.†

* 27:12 27:12 Prob. 22:3 † 27:13 27:13 Mana “no mangmam-abaw so asi a mabakes.” Prob. 20:16

- 14 No makalyak a mangkablaaw so karoba na a masāpa,
maibidang nawri a abay.
- 15 No baket a maganay a machidiman,
akmas ranomaw a nāw na maytetedted do araw a machimoy.‡
- 16 Iyaw mamenpen sya, akmay mamenpen so salawsaw,§
mana mangemkem so lana do kawanan a tanoro.
- 17 Akmay pasek a makadib no kapayngay na a pasek,
komwan kapaysinnanawo no dadwa tawo.*
- 18 No mangonong so igos a kayo, koman anchi so asi na,
as iyaw mangaywan so āmo na, maidāyaw anchi.
- 19 Akmay ranom a mangispiho so rōpa,
komwan kapangtokto no tawo a mangispiho so katatawo na.
- 20 Akmay Kadiman kan Karārayaw† a dya polos a mapnepnek,
komwan mata no tawo a dya polos marnek.‡

‡ 27:15 27:15 Prob. 19:13; 21:9; 25:24 § 27:16 27:16 Mana “iyaw mangitayo sya, (ki akmay) itayo naw salawsaw”. * 27:17 27:17 Do Hebreo a chirin, ki “mangadib asa tawo do rōpa no matarek”. † 27:20 27:20 Kadiman kan Karārayaw” do chirin Hebreo, ki “Sheol kan Abaddon”. Prob. 15:11 ‡ 27:20 27:20 Ekl. 1:8

- 21 Mapaneknekan kaporo no pirak kan balitok an payongben do apoy,§
ki no katatawo no tawo, ki masōot do dāyaw a rawaten na.
- 22 Aran asaden mo abos arang a akmay irek do hosong,
maitahep mwabaw kabon sīrib na a yapo dya.
- 23 Sipsipotan mo kayayan dan karniro mo,
kan chichiban mo sa maganay bāka mo,
- 24 ta no kinabaknang, ki manayon aba abos pandan,
as kan iyaw kapagāri no āri, ki ditā aba nawri do tabo kapotōtan.
- 25 Anchan nayabot danaw no bochid, as tomnobo danaw tibek,
kan naibangkal dana saw tametamek a yapo do paytoytokonan,
- 26 makaparin ka na so laylay mo a yapo do boboh dan karniro.
As siraw kalding mo, makagātang kanchi so tana mo do kwarta a paglakwan mo.
- 27 Yapo do gātas no kalding mo, manawob anchiw
kanen* mo kan iyaw pamilya mo
kan aran siraw tobotoboyen mo a mababakes.

§ 27:21 27:21 Prob. 17:3 * 27:27 27:27 Yapo do gātas, mamarin sa so kanen a akmas keso, kan kadwan.

28

- 1 No marahet a tawo, mayyayo a aran abo manglakat sya,
ki siraw malinteg, matotored sa a akmay lion.
- 2 Do kapagribildi dan tawo do asa nasyon, paysosodiban daw toray,
ki no magtoray a myan so kapakaawat kan kapakatoneng,
manayon talna kan ornos.
- 3 No magtoray* a mangidadanes siras mapobri,
ki akmay mawyas a chimoy a mangyoyog so mohamoha.
- 4 Siraw machisyay do linteg, padayawan daw marahet,
ki siraw monotaw do linteg, kalaban da sa.
- 5 Siraw marahet, maawatan daba iyaw kinalinteg,
ki siraw maychichwasaw di APO, maawatan da komplito.
- 6 Maganaganay mapobri a maybibyay a masingpet[†]
kan mabaknang a maybibyay a madyido.
- 7 No magtongpal do linteg, ki makaawat a anak,
ki no machibarkada dyirad masasaraw,
pakasnesnekan amang na.

* **28:3** 28:3 Mana "No mapobri a tawo". † **28:6** 28:6 Prob. 19:1

- 8 Iyaw kinabaknang a napāro do sobra a ganasya,‡
ki mangay anchi do tawowaw a māsisyen so mapobri.
- 9 An itoltoleng no aran sino iyaw linteg,
aran iyaw dasal na, ipsopsok no Dyos.
- 10 No mapāwaw siras malinteg do marahet,
masday anchi do bōkod na aridos,
ki siraw abos pakapilāwan, myan sanchiw
tāwid da a maganay.
- 11 No mabaknang, iktokto na a masīrib do
kapakaboya na,
ki no mapobri a myan so kapakaāwat, map-
atakan na iyaw oyod.
- 12 Do kapagballīgi dan malinteg, taywara cha-
soyot no tawotawo,
ki an sodiben dan marahet kapagtoray,
tomayo saw tawotawo.
- 13 No mangtalob so gatogatos na, ki maasinso
aba,
ki no magpodno kan mangkaro sira, rawaten
nanchiw kāsī.
- 14 Magāsat tawo a kanāyon a myan kaanyib na
di ĀPO,
ki no tawo a paypatwahren naw aktokto na,
masday do didigra.

‡ 28:8 28:8 Eks. 22.25; Leb. 25.36; Deot 23.19

- 15 Akmay ngomerngernger a lion mana manglakat a oso, komwan kaparin no marahet a magtoray dyirad mapobri.
- 16 No magtoray a kōrang so kapakaāwat, maranggas a mangidadanes, ki no mangipsok so kinabaknang yapo do kōsit, pahayen nanchiw byay na.
- 17 No maybiybinākel do nakapangdiman na, malakalaktan anchi mandad kadiman na. Abo pakono somidong sya.
- 18 No maybibyay a abos pakapilāwan, maisalākan anchi, ki no maybibyay a madyīdo, nyiknyīnan anchi a masday.
- 19 No magaget a maymohamoha do tana na, āronchiw kanen na, ki no mangrōnot so ōras na, nāw nanchi a mapobri.
- 20 No mapagtalkan a tawo, āronchiw bindisyon na, ki no malisto a bomaknang, makaliklik aba a dya madōsa.
- 21 Maganay abaw kapangitatārek, ki do akmay dedeng a makan, makaparin tawo so madi.

- 22 No koripot a tawo, chakey naw malisto a bomaknang,
kan chapatak naba a adasen anchi no ki-napobri.
- 23 No maydabdab so asa tawo do madi a pinarin na, rakorakoh anchiw kapagyāman na dya kan iyaw tawowaw a mangpasablog sya a aran dya kosto.
- 24 No manakaw do āmang mana ānang na, as batahen na a “Gatosori?”
ki rārayay no mangrārayawaw. §
- 25 No maāgom, paklklalen naw kapaydidiman, ki no magtalek di ĀPO, maasinso anchi.
- 26 No magtalek do bōkod na kapangtokto, ki abos arang,
ki no maybibyay a monot do kinasīrib, ki maisalākan anchi.
- 27 No manoroh do mapobri, abonchiw pagkorāngan na,
ki iyaw akkaw bolsek dyira, rawaten nanchiw āro a abay.
- 28 An sodiben dan marahet kapagtoray, tomayo saw tawotawo,*
ki anchan mabo saw marahet, maypāro saw malinteg a tawotawo.

§ 28:24 28:24 Mk. 7:9-13 * 28:28 28:28 Prob. 28:12; 29:2

29

- 1 No nāw na matoleng aran masanyib kapayd-
abdab sya,
maychihat a marārayaw kan apabaw
rimīdyo na.
- 2 Do kapagtoray dan malinteg,* chasoyot no
tawotawo,
ki do kapagtoray no marahet, magāsog
tawotawo.†
- 3 No madaw so kinasīrib, paragsaken na si
āmang na,
ki no kayrayay dan balangkantis, boslonen
naw kinabaknang na.
- 4 Do kinalinteg, pahnyihen no āriw pagāryan na,
ki iyaw maāgom do pasoksok, rārayawen
naw nasyon na.
- 5 No mangpasablog so karoba na,
akmay mapawkoy so asdok do tokapan na.
- 6 No marahet a tawo, ki matolo do bōkod na a
gatos,
ki no malinteg, ki magkanta kan ma-
soyosoyot.
- 7 No malinteg a tawo, chapatak na saw kalinte-
gan dan mapobri,
ki no marahet, maawātan nabaw komwan
saya a kapakatoneng.

* **29:2** 29:2 Mana “Do kapaypāro dan malinteg”. † **29:2** 29:2
Prob. 28:12, 28

- 8 Siraw mangoy-oyaw, mabyayan daw riribok do syodad,
ki siraw masis̄irib, masboyan daw kasoli.
- 9 An mangiyangay mas̄irib a tawo so abos arang do pangokoman,
iyaw abos arang, tod a manyido do kasoli na kan chamimyeng na, as kan abaw talna.
- 10 Siraw mangdimdiman, ipsok daw tawo a abo so gatos,
kan chichwasen da a dimanen iyaw malinteg a tawo.‡
- 11 No abos arang, pabtaken naw soli na,
ki no mas̄irib a tawo, mapenpen na.
- 12 An mangadngey magtoray so bayataw a chirin,
mayparin anchi a marahet tabo a opisyalis na.
- 13 No mapobri kan no mangidadanes, ki myan payengayan da:
torohan sa dadwa ni ĀPO so kapanyideb do mata da.
- 14 An mapagtalkan kapangokom no āri dyirad mapobri,
mahay anchiw kapagtoray na.

‡ 29:10 29:10Mana “Ki siraw malinteg, ki aywanan daw byay na.”

- 15 Iyaw kapagbāot kan disiplīna, manoroh so
 kinasīrib,§
 ki iyaw anak a mainonolay, pakasnesnekan
 ānang na.
- 16 Do kapaypāro dan marahet, ki maypāro gatos,
 ki sisasaksi sanchiw malinteg do
 karārayawan da.
- 17 Disiplināen mo anak mo, kan itoroh nanchi
 dyimo kaydamnayan no kapangtokto mo.
 On, itoroh nanchiw pakaragsakan mo.
- 18 An abo parmata a yapo do Dyos, tokatokapan
 dan tawo linteg,
 ki magāsāt tawo a magtongpal do linteg no
 Dyos.
- 19 Do chirin aba lang kachita no kapangkosto so
 adīpen,
 ta aran maāwatan na, ki tongpalen naba.
- 20 Maboya moriw tawo a tarantādo a maychirin?
 Arwaro paw manamnāma do abos arang a
 tawo kan iya.*
- 21 An pabos-oyan mo adīpen mo a yapo do
 kadēkey na,
 mangriribok anchi do panawdyan na.
- 22 No masosolihen, mapahtot so kapaydidiman,

§ 29:15 29:15 Prob. 13:24; 22:15; 23:13-14 * 29:20 29:20 Prob. 26:12

as iyaw malisto a komohat, mamarin so āro
a gatos.

- ²³ Iyaw kapangas no tawo, mapabodis sya,
ki iyaw mapakombaba, mangrawat so
dāyaw.
- ²⁴ No kasmang no manakanakaw, ipsok naw
mismo na inawan.
Magsapata do pangokoman,[†] ki abaw ipodno
na.
- ²⁵ Iyaw kāmo no tawo, ki mayparin a asdok dya,
ki no masaray di ĀPO, ki abaw kaparopar-
wan na.
- ²⁶ Āro tawo a makey a mangay di āri a ma-
padādaw,
ki si ĀPO, iyaw makaikeddeng so kinalinteg.
- ²⁷ Siraw malinteg, ipsopsok daw dya malinteg,
ki iyaw marahet a tawo, ipsopsok naw
malinteg a tawo.

30

Siraw Panyinyirin ni Agor

¹ Siraw nyayaw chirin saw ni Agor a pōtot ni
Jakeh. Nya, ki naispiritwan a minsāhi na:*

[†] **29:24** 29:24 Mana “Mangadngey so abay.” An magsapata ka na
do pangokoman, as abo ibahey mo, siraw natakawan, mangabay
dyimo. Leb. 5:1 * **30:1** 30:1 Mana “pōtot ni Jakeh a taga
Massa”.

Binata nya tawo da Ityel kan Okal.†

2 “Yaken, akmakoy animal a abos kapangtokto.

Aba dyaken kapakaawat a myan do tawo.

3 Nananawo kwabaw kinasirib,
as kan abaw kapakatoneng ko do Masant-
wanaw.

4 Sino tawo a naypatohos kan gominchin a yapo
do hanyit?

Sino makakalawop so salawsaw do palad
na?

Sino makapongos siras ranom saya do laylay na?

Sino napatnek siras letteng do intirwaya
lobong?

Ango ngaran na, kan ango ngaran anak naw a
mahakay?

Ibahey mo an chapatak mo, ah!

5 “Kada chirin no Dyos, ki mapagtalkan.

Iya, ki akmay sarapa dan machikamit saw
dya.

6 Nayonan mo sabaw chirin na,‡

ta angwan paydabdab naymo, as ipaneknek
naymo a asa maybayataw.”

Siraw Kadwan a Panyinyirin

7 “Ariw dadwa a akdawen ko dyimo mo Apo
Dyos.

Dyi mo pakono yaken a baywan sakbay a
madiman ako.

8 Manma, pabawahen mo yaken do dya oyod kan
kapaybayataw.

† 30:1 30:1No chakey na batahen Ityel kan Okal, ki sigoro komwan: “Taywara mahopag ako, O Dyos. Taywara mahopag ako kan arabaw ayit ko.” ‡ 30:6 30:6 Deot. 4:2; 12:32

Somarono, pagpobrihen mana pagbaknangen mwaba yaken.

Torohan mo pa yaken so kosto lang a chabyay ko,

⁹ ta an bomaknang ako, āngwan ilibak koymo, kan batahen ko a ‘Sino si ĀPO?’
 Mana an pomobri ako, as manakaw ako,
 ki asnesnekan konchiw ngaran no Dyos ko.

¹⁰ “Parahrahten mwabaw adīpen do āmo na,
 ta āngwan abayen naymo, kan imonchiw maglak-am. §

¹¹ “Myan saw mangabay siras āmang da sa,
 kan aba polos kapagdāyaw da dyirad ānang da.

¹² Myan saw madalos do kapakaboya da,
 ki madalos saba do oltimo a kalapos da.

¹³ Myan saw mapangas so kapanyideb.*
 Makatotohos kikimit da do kairoromen das kadwan!

¹⁴ Myan saw nyepen da, ki akmay ispāda,
 as no kamangsasanga da, ki akmay imoko a mamatawos siras mapopobri yapo do tanaya kan siraw makachitaw do tabo a tawotawo.

¹⁵ “Iyaw alimātek, ki myan dadwa anak na a mabakes
 a mangagagay sa a kon da, ‘Manoroh ka!
 Manoroh ka!’

“Myan saw tatdo a dya polos a mapnek.

§ **30:10** 30:10 Mana “imonchiw machichwasan a nakagatos”.

* **30:13** 30:13 Prob. 6:17

Bāli, apat a dya polos a mangibahey so
‘Manawob dana!’:

16 iyaw tanem, iyaw mabakes a hopes,
iyaw tana a dya marnek so ranom,
kan apoy a dya mawsepan.†

17 “No mangoyaw so āmang na
kan mangiroromen so kapangnanawo ni
ānang na,

ki bawbawan danchi no kak mata na
kan kanen danchi no kangkang.

18 “Myan tatdo a taywara a makaskasdāaw
dyaken.

Bāli, apat a dyi ko a maāwatan:

19 iyaw kasayap no kangkang do tohos,
iyaw kakayab no boday do bato,
iyaw kayam no gapor do tāw,
kan iyaw kapagayat no baro do balāsang.

20 “Nyaw kaparin no machikamalāla a mabakes:
koman as kaponas nas dangoy naw,
as kabata na sya abo kaparin na madi.

21 “Myan saw tatdo a pamirpiran no tanaya.

Bāli, apat a dyi na marawa:

22 iyaw adīpen a mayparin a āri,
iyaw abos arang a mabsoy do kanen,
23 iyaw makapsopsok a mabakes an makakaba-
hay,

† **30:16** 30:16 Mana “kan apoy a dya polos a mangibahey so ‘Nāw
dana!’ ”

kan iyaw tobotoboyen a mabakes a ma-
chitādi do āmo na.

24 “Myan saw apat a dedekey a parswa do tanaya,
ki taywara sa so kasīrib:

25 Siraw bohawo, mayit saba,
ki kapyahen daw chabyay da an rayon.

26 Siraw koniho, ki mabīleg saba a parswa,
ki makapaybahay sa do yanan bato.

27 Siraw kabaga, abaw āri da,
ki maornos kasayap da.

28 Iyaw geget, maparin mo a tiliwen do kakamay
mo,
ki madongso mo sa do palasyo da saw no ar-
āri.

29 “Myan saw tatdo a makaay-āyo so kayayam.
Bāli, apat a akmay āri iyaw kayam da:

30 iyaw lion a kabibilēgan do tabo no animal
a dya magsonod do aran āngo,

31 iyaw kapangas a kayam no sabongan, iyaw
tōro a kalding,
kan iyaw āri do salapen dan bōyot na.

32 “An nayparin ka na a abos arang, kan pinato-
hos mo inawan mo,
mana an nagpangta ka so marahet,
bengbengen mos tanoro mwaw dangoy mo.

33 Ta akmas kapamīs so naydyad a nyoy,‡

‡ **30:33** 30:33 Do Hebreo a chirin, ki “lamlamsen” mana
“pihpihen gatasaw a mayparin a ‘butter’ ”. Iyaw ‘butter,’ ki
akmay nakaycheh a lana, ta no gatas myan taba na.

kan kapamisipis so momodan tan mag-
daringongo,
komwan kapangoyikoyid so soli a mangkiras
so kapaydidiman.”

31

Siraw Panyinyirin ni Āri Lemwel

¹ Siraw nyaw panyinyirin ni Āri Lemwel. Nya,
ki naispiritwan a minsāhi na* a inanawo ni
ānang na dya:

² O anak ko, o anak ko a inyanak ko,
O anak ko a atbay no dasal ko,†

³ patawsen mwabaw ayit mo dyirad mababakes
mana inawan mo dyirad mangrārayawaw
siras ar-āri.

⁴ “Mo Lemwel, para aba dyirad ar-āriw nyaya:
On, para aba dyirad ar-āri iyaw sobra a
kaynom so palek,
kan para aba dyirad magtotoray iyaw
kalakam so arak,

⁵ ta āngwan minom sa kan mawayakan daw
linteg,
as tādyan danchiw kalintegan dan mapopo-
bri saw.

⁶ Iyaw arak, para dyirad kadidimān daranaw,
as iyaw palek, para dyirad taywara maliday.

⁷ Nonolay mo sa minom tan mawayakan daw
kapobri da,

* **31:1** 31:1 Mana “Lemwel a āri do Massa”. † **31:2** 31:2 Do Hebreo a chirin, ki “anak ko a insapata ko.” Insapata na do Dyos a magtongpal anchan iyanak naw anak naw.

kan tan manakem da paba iyaw kapakakāsi da.

- 8 “Maychirin ka a pinakadangoy dan dya makaikalintegan so inawan da.
On, ikalintegan mo sa tabo abo danaw so namnāma.
- 9 Maychirin ka, kan mangokom ka sililinteg.
Īkalintegan mo saw mapobri kan siraw makachitaw.”

No Kaidāyaw no Maikari a Kabahay a Mabakes

- 10 Sino makachichwas so maikari a kabahay a mabakes?
An machichwasan, mapatpateg ngamin kan mangīna alāhas.
- 11 Taywara matalek ni lakay na,
kan abonchiw pagkorāngan na maynamot dya.
- 12 Maganay kaparin na di lakay na, kan paynyinan naba
do tabo araw do kabyay na.
- 13 Hapen naw boboh no karniro kan tamek a lino,‡
as kan chadaw na tarabākohen.
- 14 Iya, ki akma siras lomoganaw do gapor a maglaktlako
a manabat so mākan a yapo do mateng.
- 15 Parbāngon pa, ki maybangon dana
a mangisagāna so kanen pamilya na,

‡ **31:13** 31:13 Eks. 9:31; Jos. 2:6. Iyaw tamek a lino, ki osaren da parinen a hobid mana mapino a tela.

- as kaitoroh nas binglay dan tobotoboyen
naw a mababakes.
- 16 Iktokto na maganay gatāngen naw a bengkag,
as kabayād na sya.
Yapo do nachichwasan naw,§ maymo-
hamoha so kayo no ōbas.
- 17 Sisasagāna a maytarabāko do bahay.
Mayit kan magaget a mangipatongpal sya.
- 18 Maboya na a gomanansya do nigosyo naw,
as maychararakan a dya mangosep so soho
na.
- 19 Iya, ki mamospos so bolabola yapo do boboh
no karniro,
kan mamarin so tela para do ayowayob.
- 20 Maydedpa a mangrawat siras mapobri,
kan ilonat naw tanoro na manoroh dyirad
makachita.
- 21 Do chimpon karokmeh, chabakel nabaw pam-
ilya na,
ta ari danaw pinarin na matokpoh* a laylay
da.
- 22 Mamarin siras ap-ap no katri na.
As iyaw laylay na, ki mapīno a tela kan obi
so kita.
- 23 Mabigbigbig si lakay na do rowanganaw no idi,
do kapachidisna na dyirad panglakayenaw
do dawri a tana.
- 24 Mamarin so laylay sa a yapo do tamek a lino
kan ilāko na sa,

§ 31:16 31:16 Do Hebreo a chirin, ki “Yapo do asi no kakamay
na.” * 31:21 31:21 Do Hebreo a chirin, ki “dobi” mana
“mabaya so kita.” Mabaya kan obi so kita, ki mangīna.

- as iyaw pakayapwan dan barīkis a ilaklāko dan nigosyanti.
- 25 Mailaylay dyaw kayit kan dāyaw a yapo do tawotawo,
kan mamyeng a abos kamwamwan do masakbayan.
- 26 Yapo do dangoy na, maychirin so nainsiriban, kan makadadaw a kapangnanawo, myan do rida na.
- 27 Aywanan na a maganay kayiyan no pamilya na,
kan aba polos sadot na.†
- 28 Maytēnek‡ saw anak naw, kan idaydāyaw da,§ as kan aran si lakay na, padāyawan na pa a kāna,
- 29 “Āro saw mababakes a namarin so maikari, ki imo, inabak mo sa tabo!”
- 30 No katatawo a makaay-āyo, makaallilaw. No kapintas, manayon aba,
ki iyaw mabakes a mamō di ĀPO, ki maikari a maidāyaw.
- 31 Itoroh mo dyaw dāyaw a maikari do kagaget a pinarin na.*
Sira pakono tarabāko naw, pakaidayāwan na do rowanganaw no idi.

† **31:27** 31:27 Do Hebreo a chirin, ki “kanen nabaw tināpay no sadot.” ‡ **31:28** 31:28 No dadakay dan Hebreo, maytēnek sa an myan masisita a parinen da. § **31:28** 31:28 Do Hebreo a chirin, ki “tawagan da iya a mabindisyonan”. * **31:31** 31:31 Do Hebreo a chirin, ki “Itoroh mo dyaw no asi no kakamay na.”

Chirin ni Āpo Dyos
Ibatan: Chirin ni Āpo Dyos (Bible)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ibatan)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

eadda728-8d3f-59ce-b1f6-7f4690e1023d